

สันโดษ

โดย

นายอนุวัฒน์ ลัดดาวัลย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปมหาบัณฑิต

สาขาวิชาศิลปไทย

ภาควิชาศิลปไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2554

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

สันโดษ

โดย

นายอนุวัฒน์ ลัดดาวัลย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปมหาบัณฑิต

สาขาวิชาศิลปไทย

ภาควิชาศิลปไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2554

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

CONTENTMENT

By

Anuwat Laddawan

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF FINE ARTS

Department of Thai Art

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2011

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “ สันโดษ ” เสนอโดย
นายอนุวัฒน์ ลัดดาวัลย์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชา
ศิลปไทย

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ธารทัศน์วงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิชัย ภิรมย์รักษ์
2. ศาสตราจารย์ชุลุด นิ่มเสมอ

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์ปรีชา เกาทอง)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ศาสตราจารย์อิทธิพล ตั้งโกลก)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิริยัญญา ดวงรัตน์)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิชัย ภิรมย์รักษ์)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ศาสตราจารย์ชุลุด นิ่มเสมอ)

...../...../.....

51004210 : สาขาวิชาศิลปะไทย

คำสำคัญ : ทักษะศิลป์/ จิตรกรรม / สันโดษ/ อัฐบริวาร/ พระพุทธศาสนา/ ความพอดี/ ความสงบ/
การปฏิบัติธรรม

อนุวัฒน์ ลัดดาวัลย์ : สันโดษ. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ผศ.อภิชัย ภิรมย์รักษ์
และ ศ.ชลุด นิ่มเสมอ. 85 หน้า.

วิทยานิพนธ์เรื่อง “สันโดษ” เป็นการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ที่แสดงการประสาน
กลมกลืนกันของบรรยากาศของสี และรูปทรงของเครื่องอัฐบริวารของพระภิกษุภายในสถานที่อัน
สงบ วิวทิวทัศน์ป่าเขา โดยสื่อความหมายที่เชื่อมโยงสัมพันธ์ถึงวิถีแห่งการปฏิบัติสมณธรรมของ
พระภิกษุ ผ่านเครื่องอัฐบริวารใช้สอยที่มีความเรียบง่าย เพื่อถ่ายทอดความรู้สึกในความสันโดษ
ความสงบ และความรุ่งเรืองแห่งปัญญา ในวิถีแห่งการปฏิบัติที่เรียบง่ายตามสมณวิสัย อันเป็น
แนวทางแห่งความดีงามในการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

ภาควิชาศิลปะไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2554

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 1. 2.

51004210 : MAJOR : THAI ART

KEY WORD : PAINTING/ VISUAL ART/ CONTENTMENT/ EIGHT NECESSITIES/
NECESSITIES/ ARTICLES/ MONK/ AUSTERE/ BUDDHISM/
SUFFICIENCY/ TRANQUILITY/ SERENITY/ MONASTIC PRACT
ANUWAT LADDAWAN : CONTENTMENT. THESIS ADVISORS : ASST. PROF.
APICHAH PIROMRAK, PROF. CHALOOD NIMSAMER. 85 pp.

The thesis entitled "Contentment" is a series of paintings that demonstrate the eight necessities of a Buddhist monk in a favorable atmospheric tranquility by using harmonious color tone. The artist portrays several simple objects used by a monk during a monastic practice and suggests the contentment, serenity, and intellectual prosperity while living an austere lifestyle to achieve the spiritual and religious goals in terms of Buddha's teachings.

Department of Thai Art Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2011

Student's signature

Thesis Advisors' signature 1. 2.

กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าน้อมรำลึกถึงคุณแห่งพระรัตนตรัยอันประกอบด้วยพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ คุณของพ่อแม่ครูบาอาจารย์หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน ผู้เป็นสวณที่พึ่งที่ระลึกแก่ข้าพเจ้า คุณมารดา บิดา ผู้ให้กำเนิด คุณครูบาอาจารย์ ศาสตราจารย์ชูด นิ่มเสมอ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิชัย ภิรมย์รักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิทยานิพนธ์ สถาบันการศึกษาและคณาจารย์ทุกท่านที่ให้การช่วยเหลือให้ความรู้อบรมสั่งสอน ตลอดจนเป็นกำลังใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ขอขอบคุณเพื่อนมิตรสหายทั้งหลายที่ให้การช่วยเหลือด้วยดีเสมอมา ขอขอบพระคุณทุกท่านที่มีส่วนช่วยให้งานวิทยานิพนธ์นี้สำเร็จด้วยดีทุกประการ

ข้าพเจ้าหวังว่าผลงานวิทยานิพนธ์นี้ จะสามารถสร้างคุณประโยชน์ ทั้งในด้านคุณค่าทางสุนทรียภาพ และคุณค่าทางแนวความคิดในแนวทางแห่งความดีงามในพระพุทธศาสนา ต่อสังคมและเพื่อนมนุษย์ได้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของการศึกษา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	2
สมมติฐานของการศึกษา.....	2
ขอบเขตการศึกษา.....	2
ขั้นตอนและวิธีในการศึกษา.....	3
แหล่งข้อมูลที่น่ามาใช้ในการสร้างสรรค์	3
อุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างสรรค์	3
2 ข้อมูลที่เกี่ยวกับการสร้างสรรค์.....	4
ที่มาของแนวความคิดและแรงบันดาลใจ	4
อิทธิพลจากความเชื่อในพระพุทธศาสนา	4
อิทธิพลจากปฏิปทาของพระรัตนคฤมณฐานสายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต	8
อิทธิพลจากบรรยากาศและสถานที่ในการบำเพ็ญสมณธรรม.....	12
อิทธิพลจากเครื่องอัฐบริขารของพระรัตนคฤมณฐาน.....	18
3 กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์	28
การประมวลความคิดจากข้อมูล เพื่อใช้ในการสร้างสรรค์.....	28
จากแนวความคิดสู่การใช้ทัศนธาตุในการสร้างสรรค์.....	28
อุปกรณ์การสร้างสรรค์	32
ขั้นตอน วิธีการสร้างสรรค์.....	32
ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์.....	36
ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 1.....	39

บทที่	หน้า
ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 2	43
ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 3	46
ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 4	49
4 การสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์	50
ผลงานวิทยานิพนธ์	51
ผลงานวิทยานิพนธ์ชุดที่ 1.....	55
ผลงานวิทยานิพนธ์ชุดที่ 2.....	59
ผลงานวิทยานิพนธ์ชุดที่ 3.....	65
ผลงานวิทยานิพนธ์ชุดที่ 4.....	69
ผลงานวิทยานิพนธ์ชุดที่ 5	73
ผลงานวิทยานิพนธ์ชุดที่ 6	77
ผลงานวิทยานิพนธ์ชุดที่ 7.....	80
ปัญหาและวิธีแก้ไข.....	80
5 สรุป.....	82
บรรณานุกรม	83
ประวัติผู้วิจัย	84

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ทางจกงกลมของพระพุทธรูปธรรมฐาน	14
2	แครงที่พัทภาวนาภายในวัดป่า.....	14
3	ทางจกงกลมของพระพุทธรูปธรรมฐาน	15
4	พระอุโบสถและศาลาเอนกประสงค์ภายในวัดป่า.....	15
5	เงื่อมหินผภายในวัดป่า.....	16
6	กุฎีของพระวัดป่า.....	16
7	เงื่อมผาทที่ภาวนาของพระวัดป่า.....	17
8	กุฎีของพระวัดป่า.....	17
9	เครื่องอัฐบริหารของพระพุทธรูปธรรมฐาน (บาตร).....	20
10	เครื่องอัฐบริหาร (ไตรจีวร ได้แก่ สังฆาฏิ อุตราสงค์ อันตราวาสก).....	20
11	เครื่องอัฐบริหาร (ประคคเอา).....	21
12	เครื่องอัฐบริหาร (ค้าย เข็ม).....	21
13	เครื่องอัฐบริหาร (มิด โคน กระบอกรรอน้ำ).....	22
14	เครื่องบริหาร (กาน้ำ).....	22
15	การจัดเครื่องบริหารของพระวัดป่า เวลานั้น.....	23
16	บาตรพระพุทธรูปธรรมฐาน.....	23
17	บาตรและกาน้ำของพระพุทธรูปธรรมฐาน	24
18	การฝั่งบาตรให้แห่งหลังล้างบาตร	24
19	ราวตากผ้าจีวร.....	25
20	บรรยากาศภายในกุฎีพระวัดป่า	25
21	บรรยากาศภายในกุฎีพระวัดป่า	26
22	อุงบาตร และข้อมพระในการพุทธรูป.....	26
23	บรรยากาศยามค่ำคืนภายในกุฎีพระวัดป่า.....	27
24	อุปกรณ์การสร้างสรรค์วิทยานิพนธ์.....	32
25	การใช้ฟู่กันร่างภาพ โครงสร้างโดยรวม	33
26	การลงสีฟู่สร้างบรรยากาศโดยรวม	34
27	การลงสีฟู่สร้างบรรยากาศโดยรวม	34
28	การลงสีฟู่สร้างบรรยากาศโดยรวม	35

ภาพที่		หน้า
29	การขังน้ำสีเพื่อสร้างความนุ่มนวลกลมกลืนของบรรยากาศในภาพ	35
30	การแต่งเก็บรายละเอียดในขั้นตอนสุดท้าย	36
31	ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 1	37
32	ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ชุดที่ 1 ชั้นที่ 1	37
33	ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ชุดที่ 1 ชั้นที่ 2.....	38
34	ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ชุดที่ 1 ชั้นที่ 3.....	38
35	ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ชุดที่ 1 ชั้นที่ 4.....	39
36	ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 2.....	40
37	ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 2 ชั้นที่ 1.....	40
38	ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 2 ชั้นที่ 2.....	41
39	ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 2 ชั้นที่ 3.....	41
40	ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 2 ชั้นที่ 4.....	42
41	ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 2 ชั้นที่ 5.....	42
42	ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 3.....	43
43	ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 3 ชั้นที่ 1.....	43
44	ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 3 ชั้นที่ 2.....	44
45	ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 3 ชั้นที่ 3.....	44
46	ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 3 ชั้นที่ 4.....	45
47	ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 3 ชั้นที่ 5.....	45
48	ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 4.....	46
49	ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 4 ชั้นที่ 1.....	46
50	ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 4 ชั้นที่ 2.....	47
51	ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 4 ชั้นที่ 3.....	47
52	ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 4 ชั้นที่ 4.....	48
53	ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 4 ชั้นที่ 5.....	48
54	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 1.....	51
55	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 1 ชั้นที่ 1.....	51
56	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 1 ชั้นที่ 2.....	52
57	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 1 ชั้นที่ 3.....	52

ภาพที่		หน้า
58	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 1 ชั้นที่ 4.....	53
59	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 1 ชั้นที่ 5.....	54
60	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 1 ชั้นที่ 6.....	54
61	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 2.....	55
62	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 2 ชั้นที่ 1.....	56
63	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 2 ชั้นที่ 2.....	57
64	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 2 ชั้นที่ 3.....	58
65	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 2 ชั้นที่ 4.....	58
66	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 2 ชั้นที่ 5.....	59
67	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 3.....	60
68	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 3 ชั้นที่ 1.....	60
69	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 3 ชั้นที่ 2.....	61
70	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 3 ชั้นที่ 3.....	61
71	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 3 ชั้นที่ 4.....	62
72	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 3 ชั้นที่ 5.....	62
73	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 3 ชั้นที่ 6.....	63
74	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 3 ชั้นที่ 7.....	64
75	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 3 ชั้นที่ 8.....	64
76	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 4.....	65
77	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 4 ชั้นที่ 1.....	66
78	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 4 ชั้นที่ 3.....	66
79	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 4 ชั้นที่ 2.....	67
80	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 4 ชั้นที่ 4.....	68
81	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 4 ชั้นที่ 5.....	68
82	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 4 ชั้นที่ 6.....	69
83	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 5.....	70
84	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 5 ชั้นที่ 1.....	70
85	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 5 ชั้นที่ 2.....	71
86	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 5 ชั้นที่ 3.....	72

ภาพที่		หน้า
87	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 5 ชั้นที่ 5.....	72
88	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 5 ชั้นที่ 4.....	73
89	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 6.....	74
90	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 6 ชั้นที่ 1.....	74
91	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 6 ชั้นที่ 2.....	75
92	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 6 ชั้นที่ 3.....	75
93	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 6 ชั้นที่ 4.....	76
94	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 6 ชั้นที่ 5.....	76
95	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 7.....	77
96	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 7 ชั้นที่ 1.....	78
97	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 7 ชั้นที่ 2.....	78
98	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 7 ชั้นที่ 3.....	79
99	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 7 ชั้นที่ 4.....	80

บทที่ 1

บทนำ

ความสงบร่มเย็นภายใต้ร่มเงาแห่งพระพุทธศาสนาถือเป็นแนวทางแห่งการดำรงชีวิตอยู่อย่างมีหลักใจ คุณแห่งพระรัตนตรัยถือเป็นที่ยิ่งอันสูงสุด อบอุ่น และปลอดภัย ท่ามกลางความแปรผันที่ไม่แน่นอนอันเป็นสังขารแห่งชีวิต หลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนาถือเป็นหนทางที่นำไปสู่ความสุข สงบ และความสิ้นทุกข์ อันเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดแห่งจิตวิญญาณได้ การก้าวเดินไปตามหนทางที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้บัญญัติไว้เป็นหนทางแห่งความพอดี เรียบง่าย งดงาม ผ่องแผ้วไปด้วยข้อธรรมที่กลมกลืนไปกับชีวิต และเกื้อหนุนต่อการปฏิบัติธรรม ที่มีความเหมาะสมพอดีตามขั้นภูมิ ในแต่ละบุคคลที่จะเลือกและปฏิบัติให้กลมกลืนไปกับวิถีชีวิตของตน

พระภิกษุสงฆ์เป็นเพศที่เกื้อหนุนต่อการปฏิบัติสมณธรรม อันเป็นหนทางที่มุ่งตรงไปสู่อมตธรรมคือความสิ้นทุกข์ ตามพระธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ความเรียบง่ายในสมณวิสัยที่เป็นผู้ฝึกตน ย่อมตระหนักรู้ดำรงชีวิตด้วยความเห็นภัยและตั้งอยู่ในความไม่ประมาท ครอบงำด้วยศีล สมาธิ ปัญญา ศรัทธา ความเพียร อยู่ในที่อันสงบ วิเวก สบายใจ พอดีในการบำเพ็ญกิจของตน พอดีในปัจจุบัน 4 ที่ยังชีวิตให้คงอยู่เพื่อปฏิบัติสมณธรรมให้ถึงซึ่งความสิ้นทุกข์ ความเป็นอยู่ของพระจึงเรียบง่าย สันโดษ เป็นอิสระจากโลกามิส อันเป็นเครื่องล่อของโลก

ความเป็นมาและความสำคัญของการศึกษา

จากการที่ข้าพเจ้าได้รับรู้สัมผัสถึงวิถีแห่งความสงบ สุข ในปฏิปทาของพระอรหันตบรมครูในสายวัดป่า ที่ครูบาอาจารย์ได้พาดำเนินมาเป็นลำดับจนถึงปัจจุบัน การปฏิบัติตามปฏิปทาในข้ออรหันตบรมครูนี้เป็นการทวนกระแสโลกทั้งทางกายวาจาและใจ เป็นเครื่องบำเพ็ญที่สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันไปในอริยาบถต่างๆของความเพียร พระอรหันตบรมครูจึงเป็นผู้สำรวจ สงบ งามตา ความเป็นอยู่อันสันโดษ มักน้อยทำให้ท่านผู้ครองธรรมปฏิบัติเป็นผู้ไม่ประมาทลืมหูลืมตา ปกครองตัวได้อย่างน่าเลื่อมใสชื่นชม และเป็นผู้สง่างามในสายตาแห่งชนทั้งหลาย ทั้งการปฏิบัติที่สอดคล้องไปกับวิถีชีวิต ที่อยู่อาศัย เครื่องบริวารใช้สอย ล้วนบ่งชี้ถึงธรรมะที่ปกครองใจของท่านทั้งหลายเหล่านั้น ซึ่งสิ่งต่างๆเหล่านี้ได้นำพาให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา ซาบซึ้งใจ เกิดความงอกงามภายในใจ และสิ่งดังกล่าวได้เป็นประสบการณ์ในความรู้สึก ในความผูกพัน เป็นภาพความทรงจำ เป็น

ความสุขประทับใจ เป็นความพอใจ ในความพอดี ในความเรียบง่ายอันเป็นข้อธรรมในพระพุทธศาสนาที่ส่งอิทธิพลต่อการแสดงออกต่างๆ ในความเชื่อแห่งความรู้สึกนึกนั้นของข้าพเจ้า

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ข้าพเจ้าต้องการนำเสนอผลงานจิตรกรรมไทย ที่แสดงการประสานกลมกลืนกันของบรรยากาศของสี และรูปทรงของเครื่องอัฐบริหารของพระภิกษุภายในสถานที่อันสงบ วิเวก สบาย โดยสื่อความหมายที่เชื่อมโยงสัมพันธ์ถึงวิถีแห่งการปฏิบัติสมณธรรมของพระภิกษุ ผ่านเครื่องอัฐบริหารใช้สอยที่มีความเรียบง่าย เพื่อถ่ายทอดความรู้สึกในความสันโดษ ความสงบ และความรุ่งเรืองแห่งปัญญา ในวิถีแห่งการปฏิบัติที่เรียบง่ายตามสมณวิสัย อันเป็นแนวทางแห่งความดีงามในการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

สมมุติฐานของการศึกษา

การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมในหัวข้อ “สันโดษ” นี้เป็นการสะท้อนสภาวะของจิตอันเป็นนามธรรมในความรู้สึก สันโดษ เรียบง่าย สงบในท่ามกลางพื้นที่เฉพาะตนเฉพาะบุคคลของพระภิกษุผู้ปฏิบัติสมณธรรม โดยมุ่งเน้นให้การใช้เครื่องอัฐบริหาร ตลอดจนจันสีและบรรยากาศแวดล้อมในภาพ สื่อสารต่อผู้รับได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งสามารถเข้าใจในข้อธรรมอันเป็นหลักแห่งความสงบสุขในการดำเนินชีวิตในพระพุทธศาสนาได้

ขอบเขตของการศึกษา

1. ศึกษา ปฏิปทา ข้อวัตรปฏิบัติต่างๆ ของพระชฎงกรรมฐาน สายวัดป่า
2. ศึกษาเนื้อหาสาระที่แสดงความ สันโดษ เรียบง่าย สงบ ในสมณเพศ
3. ศึกษาการใช้รูปทรง และสัญลักษณ์ต่างๆ ในการเชื่อมโยงและสื่อถึง ปฏิปทา ข้อวัตรปฏิบัติต่างๆ ของพระชฎงกรรมฐานสายวัดป่า เพื่อแสดงถึงความสันโดษ เรียบง่าย สงบ ในสมณเพศ
4. ศึกษาการใช้สี และเทคนิคในการแสดงออกด้านอารมณ์ความรู้สึก ด้วยการใช้เทคนิคสีฝุ่น

ขั้นตอนและวิธีการการศึกษา

1. ศึกษาข้อมูลจากสถานที่จริง โดยการไปสัมผัสใกล้ชิดชฎงกรรมฐานในวัดสายพระชฎงกรรมฐาน หรือสายวัดป่า ศึกษาสังเกตมุมมอง บรรยากาศของสิ่งแวดล้อมรอบตัว ตลอดจน

ปฏิบัติพิธีกรรมปฏิบัติต่างๆของพระ ราชูปถัมภ์ชมชัยอารมณั้ความรู้สึกและความบันเทิงใจในการปฏิบัติธรรมจากสถานที่นั้นๆ

2. ศึกษาข้อมูลจากข่าวของเครื่องใช้ อัฐบริวารของพระภิกษุของจริง และถ่ายภาพเก็บรายละเอียดในส่วนที่สนใจและยากแก่การจดจำ
3. ประมวลความคิด วิเคราะห์ สรุปส่วนสำคัญที่จำเป็นต่อแนวความคิด และการแสดงออกในการสร้างสรรค์ผลงาน
4. ปฏิบัติค้นคว้า ทดลอง ด้วยการถ่ายภาพร่างขาวดำและเทคนิคสีที่ตอบสนองต่อการแสดงออก
5. สร้างสรรค์ผลงานจริงที่ขยายจากภาพร่าง โดยผสมผสานอารมณั้ความรู้สึกที่ได้จากการปฏิบัติงานจริง
6. นำเสนอเข้าสู่การสัมมนา วิจารณ์ เพื่อผลในการแก้ปัญหาและการพัฒนาผลงานในแต่ละช่วง บันทึกเพื่อประกอบการสร้างสรรค์

แหล่งข้อมูลที่น่ามาใช้ในการสร้างสรรค์

1. ข้อมูลทางด้านสถานที่จากวัดในสายพระพุทธรูปธรรมฐาน หรือสายวัดป่า
2. ข้อมูลจากตำราและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักทฤษฎีทางศิลปะ ปรัชญาและแนวความคิด เพื่อค้นคว้าหาเหตุผลที่ตอบสนองต่อการสร้างสรรค์

อุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างสรรค์

1. อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เช่น อุปกรณ์วาดเขียน ,กระดาษ,กล้องถ่ายรูป
2. อุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ได้แก่ เฟรมผ้าใบรองพื้น ,สีฝุ่น, อุปกรณ์วาดเขียน

บทที่ 2

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์

ที่มาของแนวความคิดและแรงบันดาลใจ

ความเชื่อ ความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา รวมถึงพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถือว่ามีอิทธิพลอย่างมากต่อชีวิตจิตใจของข้าพเจ้า รวมไปถึงพุทธศาสนิกชนทุกคน ด้วยมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันทั้งทางกาย ทางวาจา ทางใจ ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ซึ่งมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต วิธีคิด การแสดงออกทางสังคม จารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรม แต่สิ่งอันสำคัญแห่งการแสดงออกทั้งหมดก็คือ “ใจ” เพราะความรู้สึกลึกซึ้งคิด ดีชั่ว สุขทุกข์ ต่างๆมากมายล้วนคลี่คลายออกมาจากจิตดวงนี้ จิตใจจึงจำเป็นต้องมีธรรมเป็นที่พึ่งพิงยึดเหนี่ยว เพื่อให้ธรรมนี้ปกครองจิตใจให้อยู่ขอบเขตแห่งความพอดี หลักธรรมในพระพุทธศาสนาจึงถือเป็นหลักของใจ เป็นที่พึ่งทางใจได้อย่างปลอดภัยที่สุด

ข้าพเจ้าเชื่อว่าใจที่มีธรรมะเป็นที่พึ่งย่อมนำความสุขมาให้ จากประสบการณ์ที่ได้มีโอกาสสัมผัสกับความสงบสุขของใจในการปฏิบัติธรรมในวัดสายพระรุคงกรรมฐานหรือสายวัดป่า จากสภาพความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายสันโดษกับธรรมชาติในวัดทำให้ได้เห็นความพอดีของการดำรงชีวิตอยู่อย่างสงบสุข โดยเฉพาะการได้เรียนรู้ปฏิบัติของครูบาอาจารย์ที่ท่านได้พาดำเนินมาตามแบบอริยประเพณี ที่สะท้อนการก้าวเดินตามรอยบาทแห่งองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในความเป็นอยู่อย่างพระที่เรียบง่าย สันโดษ มกน้อย บำเพ็ญสมณธรรมอยู่ท่ามกลางป่าเขา เครื่องอุปโภคบริโภคใช้สอยตามพระวินัยก็แสดงข้อธรรมแห่งความพอเหมาะพอดีของการดำรงชีพเป็นความงดงามด้วยธรรมในการครองสมณเพศ ซึ่งสิ่งดังกล่าวได้นำพาให้จิตใจไปสู่ความสงบ สุข ด้วยความพอ พอดี พอใจ อันเป็นสิ่งที่เกิดที่ใจ พบที่ใจ และพอได้ที่ใจ สิ่งดังกล่าวที่ข้าพเจ้าได้สัมผัสรับรู้เป็นภาพความทรงจำอยู่ภายใน ซึ่งส่งผลต่อการแสดงออกในผลงานชุด “สันโดษ”

อิทธิพลจากความเชื่อในพระพุทธศาสนา

พระพุทธศานานับว่ามีอิทธิพลอย่างมากในวิถีชีวิตของคนไทยที่เป็นเมืองพุทธ เพราะได้หลอมรวมวิถีชีวิตวิถีคิด จารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมไว้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างแนบแน่น ความเชื่อความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาในหลักพระธรรมคำสอนนับว่าส่งผลให้ผู้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นปกติสุข แม้นิยามทุกยุคก็มีหลักธรรมเป็นที่พึ่งทางใจ พระพุทธศาสนา

รวมถึงพระธรรมคำสอนจึงเป็นสิ่งคู่ควรกับจิตใจเป็นที่พึ่งอันอบอุ่นและปลอดภัย ซึ่งเป็นความรู้สึกสัมผัสทางจิตใจที่ต้องอาศัยความเชื่อความเลื่อมใสศรัทธาเป็นลู่ทางเพื่อก้าวไปสู่การน้อมนำหลักธรรมเข้ามาปฏิบัติที่จะพึงรู้เห็นและเข้าใจได้เฉพาะตน จนเป็นความมั่นคงในหลักแห่งความเชื่อความศรัทธาอย่างไม่คลอนแคลน

ความศรัทธา¹ คือการเปิดใจให้เข้าถึงความเชื่อในธรรมเชื่อในสิ่งอันประกอบด้วยเหตุผลเชื่อมั่นในสิ่งดีงาม เลื่อมใส ซาบซึ้ง มั่นใจ สนิทใจ มีใจน้อมที่จะมุ่งไปปรับคุณธรรมความดีในบุคคล ในธรรม หรือสิ่งอันประกอบด้วยความดีงาม ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาประกอบไปด้วย ความเชื่อในการตรัสรู้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ความไม่หวั่นไหวใน พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เชื่อในเรื่องของกรรม ผลของกรรม เชื่อว่าสัตว์มีกรรมเป็นของของตน ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ซึ่งความเชื่อดังกล่าวได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตวิถีคิดของผู้คนในสังคมไทยซึ่งเป็นสังคมชาวพุทธมาอย่างแนบแน่น

ท่านทั้งหลายผู้ซึ่งมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแนบแน่นย่อมพร้อมที่จะน้อมรับสิ่งดีงามทั้งหลายเข้าสู่ใจ สิ่งดีงามดังกล่าวคือศาสนธรรม ธรรม² ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และพระอริยเจ้าทั้งหลายได้สอนไว้แก่โลก ธรรม คือธรรมชาติที่ทรงไว้ซึ่งความดีทั้งหลาย นับแต่ความดีอย่างต่ำจนถึงความดีอย่างสุดยอด คือพระนิพพาน คนที่รักความถูกความดีงามและสนใจต่อการทำถูกทำดีทางกาย วาจา ใจ ความสุขความเจริญเป็นชั้นๆ ย่อมทรงไว้ซึ่งผู้นั้น ดังนั้นศาสนากับเราจึงแยกกันไม่ออก เพราะศาสนาซึ่งลงใจในจุดที่มนุษย์ต้องการคือความสงบสุขเย็นใจ และชี้บอกวิธีปฏิบัติตนต่อสิ่งที่เกี่ยวข้องต้องการ โดยถูกต้อง ผู้ปฏิบัติจะไม่ผิดหวังในสิ่งที่ต้องการ ความจำเป็นระหว่างเรากับศาสนาที่ว่าแยกกันไม่ออกนั้น คือ ความเคลื่อนไหวของกายวาจาใจทุกอาการ เป็นสิ่งจำต้องได้รับการแนะนำจากศาสนาอยู่ทุกระยะ สำหรับผู้หวังความถูกต้องดีงามไม่เช่นนั้นก็ปฏิบัติดำเนินไม่ถูกทางและยากจะเจอความสุขดังที่มุ่งหมายเพราะความจำเป็นสำหรับ

¹ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2546), 423.

² พระธรรมวิสุทธิมงคล (พระมหาบัว ญาณสัมปันโน), *แว่นส่องธรรม* (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2537), 48 – 49.

เรานี้แล ศาสนาจึงเป็นเหมือนเข็มทิศคอยแนะแนวการดำเนินทางความประพฤติ เพื่อก้าวไปถูกจุดที่ต้องการและปรากฏผลเป็นที่พึงพอใจแก่ผู้ดำเนินตามอยู่เสมอไม่ปลิกแวง

ผู้เห็นคุณค่าในธรรมย่อมเห็นคุณค่าของการอบรมจิตใจเป็นสิ่งควบคู่กันไป เพราะธรรมเป็นเครื่องอบรมจิตใจอันดีเลิศ การอบรมจิตใจให้ได้รับความสุขนั้น เป็นหนทางที่องค์สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าทุกๆพระองค์ได้ทรงสรรเสริญมาแล้ว ใจของเราถ้าไม่มีเวลาพัก ไม่มีเวลาสงบ ก็เป็นของไม่แปลกจากบรรดาสัตว์ทั่วไป เช่นเดียวกัน กาลใดสมัยใดที่ใจของเราได้มีการพักผ่อนหย่อนใจ ได้รับการอบรม เราจะได้เห็นโทษแห่งความคิดความปรุงความวุ่นวายของใจ เราจะได้เห็นคุณค่าแห่งความสงบของใจในเมื่อเราได้เข้าถึงความสงบแล้วจะได้เป็นบาทฐานหรือศรัทธาแห่งความตั้งมั่นในหลักแห่งกรรมต่อไป

ความสงบกับความฟุ้งซ่านเป็นของคู่กัน ความฟุ้งซ่านวุ่นวาย เกิดจากความคิดปรุงของจิตใจ จะปรุงทางอดีตก็ตามทางอนาคตก็ตาม ปรุงเรื่องดีก็ตาม เรื่องชั่วก็ตาม ย่อมจัดว่าเป็นงานของจิตทั้งสิ้น เมื่อใจของเราได้ปล่อยงานนั้นๆเสีย เข้ามาพักดำรงตนอยู่ด้วยความสงบปราศจากความปรุงแต่งใดๆ นี่ท่านเรียกว่า ใจของเราได้รับความสงบ เมื่อใจของเราได้รับความสงบแล้ว ก็เป็นเหตุให้มีสมาธิในจิตใจ ใจก็มีกำลัง นอกจากใจของเรามีกำลังแล้ว ยังสามารถที่จะทำร่างกายของเราซึ่งเป็นสมบัติของใจนี้ให้มีพลังงานขึ้นอีกด้วย เพราะเหตุนี้ ธรรมโอสถจึงเป็นของจำเป็นทั้งภายในและภายนอก คำว่าภายในหมายถึงใจ ที่ได้รับธรรมโอสถเป็นเครื่องเยียวยา แต่ใจก็จะได้เห็นเหตุเห็นผล เห็นความสงบสุขภายในจิตของตน และเห็นความทุกข์ขึ้นเป็นลำดับภายในใจ คำว่าภายนอก หมายถึงกายของเราจะได้มีความสุขความสบาย นี้เรียกว่า “ธรรมโอสถเครื่องเยียวยาจิตใจของเรา” และเยียวยาธาตุขันธ์ของเรา ให้มีความสุขกายสบายเสียได้

ความสงบจิต⁴ เริ่มแต่ขั้นต่ำ คือสงบได้ชั่วขณะ สงบได้นานพอประมาณ และสงบได้ตามต้องการที่จะให้พักและถอนขึ้นมาทั้งเป็นความสงบที่ละเอียดแนบแน่นกว่ากันมาก ขณะที่จิตสงบย่อมปล่อยอารมณ์ที่เคยรบกวนต่างๆเสียได้ เหลือแต่ความรู้ความสว่างไสวประจำใจ และความสุขอันเกิดจากความสงบตามขั้นของใจเท่านั้น ไม่มีสองกับสิ่งอื่นใด เพราะขณะนั้นจิตปราศจากอารมณ์และเป็นตนของคนอยู่โดยลำพัง แม้กิเลสส่วนละเอียดยังมีอยู่ภายในก็ไม่แสดงตัว

³ พระธรรมวิสุทธิมงคล (พระมหาบัว ญาณสัมปันโน), แวนส่องธรรม, 1 – 2.

⁴ พระธรรมวิสุทธิมงคล (พระมหาบัว ญาณสัมปันโน), ปฏิปทาของพระอริยสงฆ์, 40.
 สายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุภา, 2552), 40.

ถ้าเป็นน้ำก็กำลังนิ่งและใสสะอาดปราศจากฝุ่นละออง หากมีตะกอนก็กำลังนอนนิ่งไม่ทำน้ำให้ขุ่น ควรแก่การอาบดื่มใช้สอยทุกประการ ใจที่ปราศจากอารมณ์มีความสงบตัวอยู่โดยลำพังนานเพียงไร ย่อมแสดงความสุข ความอัศจรรย์ ความสำคัญ ความมีคุณค่ามาก ให้เจ้าของได้ชมนานและมาก เพียงนั้น ทั้งเป็นความสำคัญและความอัศจรรย์ไม่มีวันเวลาจิตจางแม้เรื่องผ่านไปแล้ว ทั้งนี้เพราะ ใจเป็นธรรมชาติที่ลึกลับและอัศจรรย์ภายในตัวอยู่แล้ว เมื่อถูกชำระเข้าถึงตัวจริงเพียงขณะเดียว ก็แสดงความอัศจรรย์ให้รู้เห็นทันที และยังทำให้เกิดความอาลัยเสียดายต่อความเป็นของจิตไปนาน ถ้าปล่อยให้หลุดมือคือเสื่อมไปโดยไม่ได้กลับคืนด้วยวิธีการบำเพ็ญให้ทรงตัวอยู่หรือทำให้เจริญ ยิ่งๆขึ้นไป

ผู้ซึ่งเห็นคุณค่าในความสงบได้สัมผัสกับความสุขอันเกิดจากความสงบทางจิตใจ ย่อมเป็นผู้พยายามฝึกฝนอบรมจิตใจของตนเองอยู่เสมอ ด้วยได้สัมผัสกับความสงบนั้นด้วยตนเองจน ประจักษ์แก่ใจเจ้าของ และย่อมจะเห็นคุณค่าในตน เห็นคุณค่าของพระศาสนาไปเป็นลำดับ ตลอดจนมีความเชื่อมั่นต่อคุณงามความดี จนถึงมรรคผลนิพพาน อันเป็นธรรมชั้นสูงสุด และเชื่อมั่นต่อหนทางดำเนินที่จะพึงประกอบพึงบำเพ็ญให้เกิดให้มีขึ้นจนเป็นสมบัติส่วนตัวได้

หนทางดำเนินอันจะพึงประกอบพึงบำเพ็ญ ในธรรมอันเป็นธรรมชาติที่มีกฎเกณฑ์ทั้ง ฝ่ายเหตุฝ่ายผล ผู้บำเพ็ญเพื่อหวังประโยชน์และความเป็นสิริมงคลแก่ตน จึงควรสังเกตวิธีปฏิบัติ ด้วยดี ผลที่จะพึงได้รับก็ไม่มีอะไรอื่นนอกจากความสุขสมหวังไปโดยลำดับ นับตั้งแต่ขั้นกัลยาณ ธรรมถึงขั้นอริยธรรม ถ้าเป็นนามของผู้ได้รับผลก็เป็นกัลยาณชนและอริยชนไปตามลำดับ จนถึง อรหันตบุคคล ไม่มีบกพร่องทางคุณธรรมที่เกิดจากการปฏิบัติเป็นมัชฌิมา ผู้ปฏิบัติเป็นมัชฌิมา⁵ ตามหลักธรรมมีแสดงไว้ว่า สิล สมาธิ ปัญญา คือ กาลที่ควรมีสิลก็ควรสนใจในสิล กาลที่ควรมี สมาธิความสงบใจก็ควรสนใจในการทำสมาธิให้เกิด กาลที่ควรมีปัญญาก็ควรเจริญปัญญาให้เกิด ไม่ส่งเสริมหรือลบล้างส่วนใดส่วนหนึ่งให้เสียไป อันเป็นการลบล้างตนให้เสียไปในขณะเดียวกัน เพราะสิล สมาธิ ปัญญาเป็นธรรมสมบัติที่เกี่ยวเนื่องกันที่ผู้ปฏิบัติจะควรสนใจเสมอกันตาม กาลเวลาที่ควรจะเจริญในธรรมใดเวลาใด ไม่เป็นสิ่งที่ควรผลัดออกหรือคัดค้านเลือกเอาตามชอบใจ อันเป็นความเห็นผิด เนื่องจากธรรมทั้งนี้มีใช้สมบัติต่างชนิดกัน โดยเป็นกองเงิน กองทอง กอง เพชรนิลจินดา ว่าตนชอบสิ่งนั้นไม่ชอบสิ่งนี้แล้วตัดออก แต่เพราะสิล สมาธิ ปัญญาเป็นคุณธรรม เกี่ยวเนื่องกันกับการปฏิบัติของผู้ต้องการคุณธรรมนั้นๆ จะควรปฏิบัติให้กลมกลืนกันไปตามความ

⁵ พระธรรมวิสุทธิมงคล (พระมหาบัว ญาณสัมปันโน), ปฏิปทาของพระอริยสงฆ์สาวก สบายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต, 122 - 123.

จำเป็นของศีล สมาธิ ปัญญาแต่ละประเภท ก็ศีลนั้นเป็นพื้นของผู้มีศีลที่รักษาอยู่ประจำ ส่วนสมาธิกับปัญญานั้นจะควรปฏิบัติอย่างไรจึงจะเหมาะสม เพื่อกำลังจะได้เพิ่มขึ้นเป็นคู่เคียงกันไปไม่ให้บกพร่องด้านใดด้านหนึ่ง การปฏิบัติต่อธรรมทั้งสองประเภทมีดังนี้คือ ถ้าสมาธิยังไม่มีเลย ก็ควรพยายามให้มีขึ้นด้วยการบริกรรมภาวนาหรือวิธีใดที่ถูกต้องกับจริตนิสัยซึ่งควรจะทำให้สมาธิเกิดขึ้นได้ ถ้ามีบ้างแล้วก็ควรเจริญวิปัสสนาปัญญาไปด้วยกัน ตามโอกาสที่สมาธิถอนขึ้นมาและมีกำลังพอควรแล้ว การพิจารณาทางปัญญานั้นควรแยกแยะธาตุขันธ์ มีรูปขันธ์เป็นต้น ออกพิจารณาโดยอนุโลมปฏิโลมถอยหน้าถอยหลังกลับไปกลับมา โดยทางปฏิทูลหรือทางไตรลักษณ์ จนมีความชำนาญชาญคล่องแคล่ว อันดับต่อไปก็พักจิตโดยทางสมาธิดังที่เคยทำมา อย่างนี้เรียกว่าการบำเพ็ญสมาธิและปัญญาให้เป็นไปโดยสม่ำเสมอ ไม่หย่อนในธรรมนั้นยิ่งในธรรมนี้ เพราะสมาธิกับปัญญาทั้งสองนี้เป็นธรรมพยางค์ให้เจริญขึ้นเป็นลำดับไม่มีวันเสื่อมคลาย ผู้บำเพ็ญจึงควรสนใจทั้งสองอย่างให้สม่ำเสมอตั้งแต่ต้นจนอวสานแห่งการบำเพ็ญเพื่อบรรลุมรรคผลนิพพาน

หนทางแห่งการดำเนินตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นหนทางที่ต้องอาศัยความเชื่อมั่นและความศรัทธาอันแรงกล้าที่ประกอบไปด้วยปัญญาเพื่อที่จะดำเนินไปได้อย่างถูกต้องทาง ท้องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และพระอริยเจ้าทุกพระองค์ได้ชี้บอกไว้ ข้าพเจ้าเชื่อว่าการปฏิบัติตามหลักธรรมจนบังเกิดผลเป็นความสุขแก่ตนนั้นเป็นความพอดีของตัวเองที่จะปฏิบัติให้เกิดผลมากน้อยเช่นไรเป็นลำดับไปจนถึงขั้นสูงสุดคือพระนิพพาน ทุกขั้นทุกตอนมีความพอเหมาะพอดีเป็นขั้นๆ ไป และผลก็จะเป็นที่ประจักษ์ใจแก่ตัวผู้ปฏิบัติเอง รู้ได้เฉพาะตนเองเป็นสมบัติของเจ้าของ จนเกิดความเชื่อมั่นในหลักธรรมอย่างไม่คลอนแคลน และกลมกลืนไปกับการดำเนินชีวิตตามหลักแห่งความเชื่อนั้นๆ

อิทธิพลจากปฏิปทาของพระอริยสงฆ์สายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต

จากความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ศรัทธาในพระธรรมคำสอนได้นำข้าพเจ้าไปสู่การปฏิบัติธรรม และได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ด้วยเหตุที่ข้าพเจ้ามีความเลื่อมใสศรัทธาในพระอริยสงฆ์สายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต และได้ศึกษาปฏิบัติที่ครูบาอาจารย์ได้พาดำเนินมาพอสมควร ทำให้ได้มีโอกาสสัมผัสและรับอิทธิพลดังกล่าวมาโดยตรง ซึ่งเป็นประสบการณ์ความผูกพัน ความประทับใจในช่วงชีวิตหนึ่งของข้าพเจ้า

ปฏิปทาของพระอริยสงฆ์สายพระอริยสงฆ์นั้นคือเครื่องดำเนินหรือข้อปฏิบัติของพระอริยสงฆ์ที่ครูบาอาจารย์สายพระอริยสงฆ์ได้พาดำเนินสืบทอดกันมานับตั้งแต่พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต เป็นต้นมา จนถึงครูบาอาจารย์ในรุ่นปัจจุบัน ดังเช่นท่านพระอาจารย์มหาบัว ญาณสัมปัน

โน ท่านได้ถ่ายทอดไว้ คำว่า ธรรมฐาน⁶ นี้เป็นคำชินปากชินใจของชาวพุทธเรามาานาน เมื่อถือเอาใจความ ก็แปลว่า ที่ตั้งแห่งการงาน แต่การงานในที่นี้เป็นงานสำคัญ และหมายถึงงานรื้อถอนหรือชาติรื้อถอนกิเลสตัณหาหรือถอนอวิชชาทั้งมวลออกจากใจ เพื่อไกลทุกข์ คือความเกิดแก่เจ็บตาย อันเป็นสะพานเกี่ยวโยงของวัฏวนที่สัตว์โลกข้ามพ้นได้โดยยาก มากกว่าจะเป็นความหมายไปในทางอื่นแบบงานของโลกที่ทำกัน ส่วนผลที่พึงได้รับแม้ยังไม่ถึงจุดหมายปลายทาง ก็ทำให้ผู้บำเพ็ญมีความสุขในปัจจุบันและภพชาติต่อไป ฉะนั้นพระที่สนใจปฏิบัติธรรมเหล่านี้ จึงมักมีนามว่าพระชุกตกรรมฐานเสมอ อันเป็นคำชมเชยให้เกียรติท่านผู้มุ่งต่องานนี้ด้วยใจจริงจากพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย

กรรมฐาน ที่เป็นธรรมจำเป็นมาแต่พุทธกาลที่พระอุปัชฌาย์มอบให้แต่เริ่มบรรพชาอุปสมบท มี 5 อากาญด้วยกันโดยสังเขป คือ เกศาได้แก่ผม โลมาได้แก่ขน นขาได้แก่เล็บ ทนต์ได้แก่ฟัน ตโจได้แก่หนัง โดยอนุโลมปฏิโลม เพื่อกลุบุตรผู้บวชแล้วได้ยึดเป็นเครื่องบำเพ็ญพิจารณาถอยหน้าถอยหลังซ้าซากไปมาจนมีความชำนาญและแยกกายในอาการหนึ่งๆ หรือทั้งห้าอาการ อันเป็นชิ้นส่วนสำคัญของร่างกายหญิงต่างๆ ไป แต่คำว่ากรรมฐานอันเป็นอารมณ์ของจิตนั้นมีมาก ท่านได้กล่าวไว้ถึง 40 อากาญ ซึ่งมีในตำราโดยสมบูรณ์อยู่แล้ว บรรดากรรมฐานที่ท่านกล่าวไว้มากมายนั้น ข้อใหญ่ใจความก็เพื่อท่านผู้สนใจใคร่ต่อการปฏิบัติซึ่งมีจริตนิสัยต่างๆ กัน จะได้เลือกปฏิบัติเอาตามใจชอบที่เห็นว่าถูกต้องกับจริตของตนๆ เช่นเดียวกับโรคมีชนิดต่างๆ กัน ที่ควรแก้ยาขนานต่างๆ กัน ฉะนั้น

สำหรับเรื่องปฏิบัติคือข้อปฏิบัติที่ท่านอาจารย์มั่น พาคณะลูกศิษย์ดำเนินมาเป็นลำดับจนถึงปัจจุบัน การปฏิบัติตามปฏิปทานี้รู้สึกลำบากเพราะเป็นการทวนกระแสโลกทั้งทางกายทางวาจาและทางใจ หลักปฏิปทาที่มี ชุกตค์ 13 ชั้นชวตฺร 14 มีอาคันตุกวตฺรเป็นต้น เป็นเครื่องบำเพ็ญทางกายโดยมาก และมีกรรมฐาน 40 เป็นเครื่องบำเพ็ญทางใจ สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันไปในอิริยาบถต่างๆ ของความเพียร ท่านที่สมัครใจเป็นพระชุกตกรรมฐาน จำต้องเป็นผู้อดทนต่อสิ่งขัดขวางด้านทานต่างๆ ที่เคยฝังกายฝังใจจนเป็นนิสัยมานาน ซึ่งเป็นสิ่งที่ละได้ยาก แต่จำต้องพยายามละไม่หยุดหย่อนอ่อนกำลัง เพราะเพศของนักบวชกับเพศของฆราวาส มีความเป็นอยู่ต่างกัน ตลอดจนความประพฤติมรรยาทความสำรวมระวังต่างๆ ต้องเป็นไปตามแบบหรือประเพณีของพระซึ่งเป็นเพศที่สงบงามตา

⁶ พระธรรมวิสุทธิมงคล (พระมหาบัว ญาณสัมปันโน), ปฏิปทาของพระชุกตกรรมฐาน สายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต, 38 - 40.

⁷ เรื่องเดียวกัน, 44 - 45.

รูดงค์ 13⁸ เป็นองค์คุณเครื่องสกดหรือกำจัดกิเลส ถือเป็นข้อปฏิบัติประเภทวัตรที่ผู้สมาธิจะพึงสมาทานประพฤติดได้ เพื่อเป็นอุบายขจัดเกลากิเลสและเสริมธรรมในความมักน้อย สันโดย รูดงค์ 13 ข้ออันได้แก่

1. ปังสุกุลิกังคะ องค์แห่งผู้ถือผ้าบังสุกุลเป็นวัตร
2. เตจวิริกังคะ องค์แห่งผู้ถือเพียงผ้าไตรจีวรเป็นวัตร
3. ปินทปาติกังคะ องค์แห่งผู้ถือเที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตร
4. สปทานจาริกังคะ องค์แห่งผู้ถือเที่ยวบิณฑบาตไปตามลำดับเป็นวัตร
5. เอกาสนิกังคะ องค์แห่งผู้ถือนั่งฉัน ณ อาสนะเดียวเป็นวัตร คือฉันวันละมื้อเดียว
ลุดจากที่แล้วไม่ฉันอีก
6. ปัตตปิณฑิกังคะ องค์แห่งผู้ถือฉันเฉพาะในบาตรเป็นวัตร คือ ไม่ใช้ภาชนะใส่
อาหารเกิน 1 อย่างคือบาตร
7. ขลุปัจฉากัตติกังคะ องค์แห่งผู้ถือห้ามภักที่ถวายเป็นวัตร คือเมื่อได้ปลง
ใจกำหนดอาหารที่เป็นส่วนของตน ซึ่งเรียกว่าห้ามภัก ด้ยการลงมือฉันเป็นต้นแล้ว ไม่รับ
อาหารที่เค้านำมาถวายอีก แม้จะเป็นของประณีตก็ตาม
8. อารัญญิกังคะ องค์แห่งผู้ถืออยู่ป่าเป็นวัตร อยู่ห่างบ้านคนละอย่างน้อย 500 ชั่ว
ธนูคือ 25 เส้น คือองคเสนาสนะชายบ้าน
9. รุกขมูลิกังคะ องค์แห่งผู้ถืออยู่โคนไม้เป็นวัตร
10. อัปโภกาสิกังคะ องค์แห่งผู้ถืออยู่ที่แจ้งเป็นวัตร คือองคที่มุงบังและโคนไม้
11. โสสานิกังคะ องค์แห่งผู้ถืออยู่ป่าช้าเป็นวัตร
12. ขลาสันถติกังคะ องค์แห่งผู้ถืออยู่เสนาสนะแล้วแต่เขาจัดให้
13. เนสัชชิกังคะ องค์แห่งผู้ถือการนั่งเป็นวัตร คือเว้นการนอนอยู่ด้วยเพียง 3
อิริยาบถ คือ ยืน เดิน นั่ง

การถือรูดงค์นี้มีใช้บทบัญญัติทางพระวินัย ขึ้นกับความสมัครใจ มีหลักในการถือว่า ถ้าถือแล้วช่วยให้กรรมฐานเจริญ ช่วยให้กุศลธรรมเจริญ อกุศลธรรมเสื่อม ควรถือ แต่ถ้าถือแล้ว
กรรมฐานเสื่อม กุศลธรรมเสื่อม อกุศลธรรมเจริญ ไม่ควรถือ ส่วนผู้ที่ถือแล้วไม่ทำให้กรรมฐาน

⁸ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, 256

เจริญหรือเสื่อม เช่น เป็นพระอรหันต์แล้วอย่างพระมหากัสสปะ เป็นต้นหรือท่านอื่นๆก็ตาม ควรถือได้ คือเพื่ออนุเคราะห์แก่ชนในภายหลัง

การถือธุดงค์ของพระกรรมฐานนั้นเป็นการเอื้อต่อการเจริญกรรมฐาน ยังความสงบให้เกิดขึ้นโดยง่าย ทั้งยังขจัดซึ่งเรื่องกังวลใจทั้งหลาย เช่น การฉันทน์ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย อันเป็นภาระก่อกวนใจตลอดมาให้อยู่ในขอบเขตแห่งธรรมคือความพอดี ด้วยมุ่งหวังต่ออรรถต่อธรรมต่อมรรคผลนิพพานอยู่เหนือสิ่งอื่นใด ดังนั้นสิ่งอื่นนอกเหนือจากนี้จึงเป็นสิ่งที่ถูกละทิ้งไปตามความจำเป็นตามความพอเหมาะพอดี ที่ไม่ก่อกวนให้เกิดความกังวลใจ อันเป็นเครื่องกีดขวางการบำเพ็ญเพียรทางใจ

ธรรม อันว่าด้วย ความสันโดษ⁹ ความมักน้อย เป็นธรรมที่วงศ์พระกรรมฐานให้ความสำคัญ และประพฤติปฏิบัติกันเรื่อยมา ด้วยธรรมเหล่านี้คือความไม่ประมาทลืมหืมตัว ผู้ปฏิบัติธรรมเหล่านี้ ไม่ว่าจะนักบวชหรือฆราวาสย่อมประคองตัวได้อย่างน่าชม พระแม่จะมีมือดีเรกลามาก มีประชาชนให้ความเคารพนับถือมาก หรือฆราวาสมีสมบัติมากน้อยเพียงไร ก็ไม่เยอหยิ่งจองหอง และลืมหืมตัวกับสิ่งเหล่านั้นอย่างง่ายดาย ยังสามารถนำสิ่งนั้นๆ ไปทำประโยชน์ได้ตามฐานะของมันอีกด้วย ทั้งเป็นเครื่องเสริมความสุขแก่เจ้าของ และประดับเกียรติ สมกับสมบัติมีไว้เพื่อเป็นเพื่อนร่วมทุกข์ในคราวจำเป็นอย่างแท้จริง ไม่กลายเป็นข้าศึกเครื่องทำลายตนให้เสียไปด้วย ซึ่งมักมีอยู่จำนวนมาก แต่ไม่ค่อยสนใจคิดและแก้ไขกันพอให้มีความสงบเย็นและน่าดู ซึ่งผู้มีธรรมเหล่านี้อยู่ในใจตราบใด จะเป็นผู้สงบเย็นทั้งใจทั้งกายที่แสดงออก ไม่มีมลทินตามมาตรฐานนั้น ไปที่ใดอยู่ที่ใดจะเป็นสุคติ มีกายวาจาใจอันสงบไม่เป็นภัยแก่ผู้ใด กิริยาที่แสดงออกของพระผู้มีธรรมเหล่านี้ อยู่ในใจ เป็นที่งามตาเย็นใจหมู่คณะและประชาชนทุกชั้น

สันโดษ¹⁰ ความหมายในธรรมคือ ความยินดี ความพอใจ ความยินดีด้วยของของตนซึ่งได้มาด้วยเรี่ยวแรงความเพียรโดยชอบธรรม ความยินดีด้วยปัจจัยสี่ตามมีตามได้ ความรู้จักอิมพอสันโดษ แบ่งเป็น สันโดษ 3 และ 12

1. ยถาลาภสันโดษ ยินดีตามที่ได้ ยินดีตามที่พึงได้ คือตนได้สิ่งใดมา หรือเพียรหาสิ่งใดมาได้ เมื่อเป็นสิ่งที่ตนพึงได้ ไม่ว่าจะหยาบหรือประณีตแค่ไหน ก็ยินดีพอใจด้วยสิ่งนั้น ไม่คิด

⁹ พระธรรมวิสุทธิมงคล (พระมหาบัว ญาณสัมปันโน), ปฏิปทาของพระธุดงค์กรรมฐาน สายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต, 444.

¹⁰ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, 105 - 106.

ใจอยากได้สิ่งอื่น ไม่เดือดร้อนกระวนกระวายเพราะสิ่งที่ตนไม่ได้ ไม่ปรารถนาสิ่งที่ตนไม่พึงได้ หรือเกินกว่าที่ตนพึงได้โดยถูกต้องชอบธรรม ไม่เพ่งเล็งปรารถนาของที่คนอื่นได้ ไม่ริษยาเขา

2. ยถาพลสันโดษ ยินดีตามกำลัง คือ ยินดีแต่พอแก่กำลังร่างกายสุขภาพและวิสัยแห่งการใช้สอยของตน ไม่ยินดีอยากได้เกินกำลังตน มีหรือได้สิ่งใดมาอันไม่ถูกกับร่างกายหรือสุขภาพ เช่น ภิกษุได้อาหารบิณฑบาตที่แสดงต่อโรคของตน หรือเกินกำลังการบริโภคใช้สอย ก็ไม่หวงแหนเสียดายเก็บไว้ให้เสียเปล่า หรือฝืนใช้ให้เป็นโทษแก่ตน ยอมสละให้แก่ผู้อื่นที่จะใช้ได้ และรับหรือแลกเอาสิ่งที่ถูกโรคกับตนแต่เพียงพอแก่กำลังการบริโภคใช้สอยของตน

3. ยถาสารูปสันโดษ ยินดีตามสมควร คือ ยินดีตามที่เหมาะสมกับตน อันสมควรแก่ภาวะฐานะ แนวทางชีวิต และจุดหมายแห่งการบำเพ็ญกิจของตน เช่น ภิกษุไม่ปรารถนาสิ่งของอันไม่สมควรแก่สมณภาวะ หรือภิกษุบางรูปได้ปัจจัยสี่ที่มีค่ามาก เห็นว่าเป็นสิ่งอันสมควรแก่ผู้ทรงคุณสมบัติที่น่านับถือก็นำไปมอบแก่ท่านผู้นั้น ตนเองใช้แต่สิ่งอันพอประมาณ หรือภิกษุบางรูปกำลังประพฤติวัตรขัดเกลาคตน ได้ของประณีตมา ก็สละให้แก่ภิกษุรูปอื่นๆ ตนเองเลือกหาของที่ไม่มีความมาใช้ หรือตนเองมีโอกาสน่าจะได้ลาภอย่างหนึ่ง แต่รู้ว่าสิ่งนั้นเหมาะสมหรือเป็นประโยชน์แก่ท่านผู้อื่นที่เชี่ยวชาญถนัดสามารถด้านนั้น ก็สละให้ลาภถึงแก่ท่านผู้นั้น ตนรับเอาสิ่งที่เหมาะสมกับตน

สันโดษ 3 นี้เป็นไปในปัจจัย 4 แต่ละอย่างจึงรวมเรียกว่า สันโดษ 12

ความสันโดษนั้นเป็นปฏิปทาที่พระอริยะทั้งหลายปฏิบัติสืบกันมาแต่โบราณไม่ขาดสาย เป็นอริยประเพณี เช่น ความสันโดษในจิวร บิณฑบาต และเสนาสนะ ความสันโดษนี้ถือเป็นธรรมเนียมสำคัญเบื้องต้นจนถึงที่สุดที่ครูบาอาจารย์สายพระรุดงคกรรมฐานได้สอนสั่งศิษย์ให้ปฏิบัติเรื่อยมา จนปรากฏเป็นความสงบร่มเย็น งามตางามใจแก่พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ข้าพเจ้าเป็นบุคคลผู้หนึ่งที่ได้มีโอกาสบวชเรียนในสายพระรุดงคกรรมฐาน และได้ปฏิบัติตามปฏิปทานี้มาโดยตลอดจนจบจนลาสิกขา ข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่า ความสันโดษเป็นความ พอ トラบไคที่มีความพอซึ่งเป็นสภาวะที่มีที่สิ้นสุดในตัวเอง ผู้ใดคิดจะแสวงหาความ พอ ในชีวิตผู้นั้นจะสามารถค้นพบสิ่งที่ค้นหาได้ทันที สิ่งนั้นคือความสงบสุขอันเป็นสมบัติอันล้ำค่าที่สุดของใจนั่นเอง หลักความเชื่อและหลักปฏิปทาดังกล่าวได้ส่งอิทธิพลต่อการแสดงออกในผลงานชุด สันโดษนี้ของข้าพเจ้าด้วย

อิทธิพลจากสถานที่และบรรยากาศในการบำเพ็ญสมณธรรมของพระรุดงคกรรมฐานหรือวัดป่า

สถานที่ในการบำเพ็ญสมณธรรม หรือสถานที่ในการประกอบความพากเพียรทางจิตของพระรุดงคกรรมฐานนั้นถือว่ามีความสำคัญมาก ท่านจึงมักเลือกสถานที่ในการประกอบความเพียรที่เป็นธรรมชาติด้วยมีผลในทางความสงบ ซึ่งธรรมชาติเป็นสภาวะแวดล้อมที่บริสุทธิ์ ไม่มีสิ่ง

ปรุ้งแต่งอันเป็นเหตุก่อความรู้สึกทางจิตมากนัก ด้วยเหตุนี้ท่านจึงมักสร้างที่พำนักงายๆ อยู่ตามป่าตามเขาจนปรากฏเป็นวัดป่าขึ้นมา วัดป่าจึงเป็นวัดที่มีธรรมชาติอันรื่นเหมาะแก่การเจริญสมณธรรม การสร้างเสนาสนะที่พักก็ทำขึ้นแบบง่ายๆ เป็นหลังเล็กๆ อยู่ได้เฉพาะบุคคล มีฝาผนังเป็นไม้บ้าง เป็นใบไม้บ้าง หรือใช้จิ๋วๆ เป็นที่มุงบัง ไม่มีการตกแต่งประดับประดาให้สวยงามอันเป็นข้าศึกต่อธรรม จะมีก็แต่ความเป็นระเบียบเรียบร้อยงามตา บรรยากาศภายในวัดจึงมีแต่ความสงบไม่ว่ากลางวันหรือยามค่ำคืนเพราะพระท่านต่างทำความพากเพียร ทำความสงบทางจิต โดยเฉพาะในเวลาค่ำคืนอันเป็นเวลาที่เหมาะจากข้อวัตรหรือภารกิจใดๆ จึงมักพบแสงเทียนที่ถูกจุดขึ้นเพื่อใช้ในการศึกษาพระธรรมบ้าง แสงเทียนจากทางจงกรมบ้าง ซึ่งเป็นภาพที่งดงามจับใจยิ่งนัก

การอยู่ป่าเป็นสิ่งที่ครูบาอาจารย์ท่านพาดำเนินมาตามหลักธุดงค์วัตร ท่านกล่าวเสมอว่าการอยู่ป่า¹¹ ที่อยู่ให้ถูกต้องตามความมุ่งหมายของธุดงค์จริงๆ ผู้อยู่ป่าต้องเป็นนักต่อสู้เพื่อกู้ตนจากอุปสรรคต่างๆ ภายในใจจริงๆ ไม่สักแต่อยู่แบบสัตว์ป่ามาจนจำเจ แต่อยู่เพื่อพิจารณาเรื่องของตัวเองที่เกิดขึ้นในแง่ต่างๆ โดยมีธรรมเป็นจุดหมาย อะไรที่เป็นข้าศึกต่อการอยู่ป่า เรื่องใหญ่ก็คือความกลัว ซึ่งเป็นกิเลสประเภทกิดขวางถ่วงใจไม่ให้อยากอยู่ป่า เมื่อทราบว่าเป็นกิเลสเครื่องกิดขวางทางเดินเพื่อมรรคผล ก็ต้องชำระกำจัดตัดเป่าออกจากใจจนสิ้นไป เหลือแต่ความกล้าหาญชาญชัย ไปที่ไหนไปไหนได้ อยู่ที่ไหนก็อยู่ได้ นอนที่ไหนก็นอนได้ ไม่กลัวตาย อันเป็นกิเลสอีกประเภทหนึ่ง ย่อมเห็นคุณค่าแห่งธุดงค์ข้อนี้ประจักษ์ใจว่ามีความสำคัญเพียงไร พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติธุดงค์ข้ออยู่ป่าเป็นวัตร

ในถ้ำ เจ็อมผา ป่า เขา ลำเนาไพร ป่าช้า ป่ารกชัฏ ในเขานอกเขาที่มีอยู่ตามธรรมชาติ และอยู่ห่างไกลจากหมู่บ้าน เป็นสถานที่ให้สติปัญญาความรู้ความฉลาด แก่พระผู้สนใจในธรรมเพื่อเปลื้องตน ไม่ชอบเกลื่อนกล่นวุ่นวายกับสิ่งใดที่เป็นข้าศึกต่อการดำเนินเพื่อความพ้นทุกข์ สถานที่ดังกล่าวมาเป็นความนิยมทางพระพุทธศาสนาแต่เดิม ครั้งพุทธกาลมีพระพุทธเจ้าทรงเป็นแนวหน้ากล้าหาญ ไม่สะทกสะท้านต่อความเป็นความตาย ทรงบำเพ็ญพระองค์อยู่ในสถานที่เช่นนั้นมาก่อน จนได้ตรัสรู้ธรรมดวงเลิศและสั่งสอนเวไนยสัตว์ สาวกทั้งหลายที่สดับธรรมและสถานที่ที่เหมาะสมต่างๆ จากพระองค์ ต่างพากันบำเพ็ญตามรอยบาท จนเกิดสติปัญญาความฉลาดทันกลมาภายใน ที่เคยหลอกลวงพาให้ตกนรกในภพน้อยภพใหญ่มานานแสนนาน และสลัดบัดทิ้งความสกปรกโสภณภายในใจของตนเสียได้โดยสิ้นเชิง ในป่านั้นๆบ้าง ในเขาภูนั้นๆบ้าง ในถ้ำนั้นๆบ้าง ในเจ็อมผาป่าไม้แถบนั้นๆบ้าง ในป่าช้านั้นๆบ้าง ในเรือนร้างว่างเปล่านั้นๆบ้าง ได้ร่วม

¹¹ พระธรรมวิสุทธิมงคล (พระมหาบัว ญาณสัมปันโน), ปฏิปทาของพระธุดงค์กรรมฐาน สายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต, 248 - 250.

ไม้โคดเดี่ยวในราวป่าราวเขานั่นๆบ้าง ที่เชิงเขานั่นๆบ้าง สถานที่เหล่านั้นจึงเป็นที่เพาะปลูกธรรมภายในใจของผู้ปฏิบัติ ให้มีหลักมีฐานมั่นคงภายในได้ตลอดมาจนถึงปัจจุบันสมัย

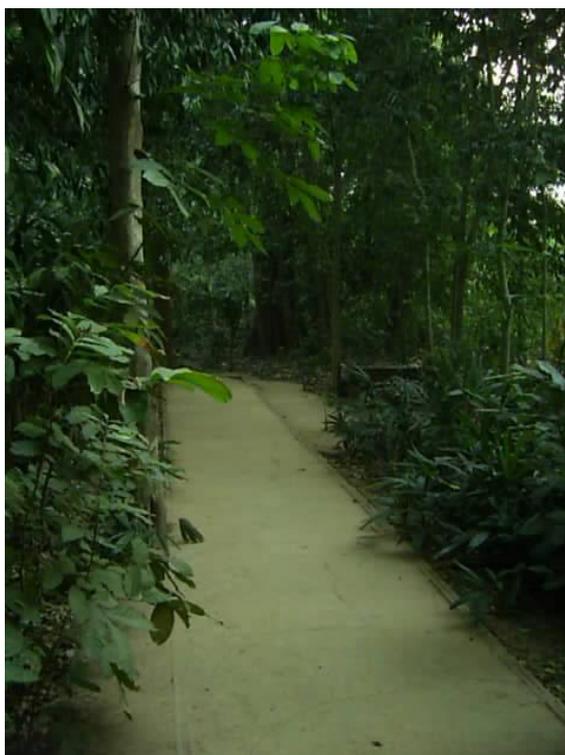
คงจะเห็นได้ว่าสถานที่และบรรยากาศดังกล่าวเป็นสถานที่แห่งความสงบเป็นสถานที่ที่บ่มเพาะธรรมภายในใจการได้พบหรือสัมผัสสถานที่ดังกล่าวประกอบกับภาพความงดงามทรงจำภายในใจของข้าพเจ้าจึงได้ถ่ายทอดเป็นผลงานชุดนี้

ภาพที่ 1 ทางจงกลมของพระธาตุคงครมฐาน

ภาพที่ 2 แคร่ที่พักภาวนาภายในวัดป่า

ภาพที่ 3 ทางงกลมของพระธาตุคงกรรมฐาน

ภาพที่ 4 พระอุโบสถและศาลาเอนกประสงค์ภายในวัดป่า

ภาพที่ 5 เจ็อมหินผาภายในวัดป่า

ภาพที่ 6 กุฏิของพระวัดป่า

ภาพที่ 7 เจียมผา ที่ภาวนาของพระวัดป่า

ภาพที่ 8 กุฏิของพระวัดป่า

อิทธิพลจากเครื่องอัฐบริหารของพระมหากษัตริย์

เครื่องใช้สอยของพระภิกษุหรือเครื่องอัฐบริหารนั้น ในทางสายพระมหากษัตริย์ถือว่าเป็นเครื่องใช้ที่คู่จะมีความพิเศษสำหรับข้าพเจ้า ด้วยมีความงดงามในแบบของการนำมาใช้งานจริงๆ ทั้งยังมีความเรียบง่ายแต่ก็มีความประณีต ที่ว่าประณีตคือมีความเอาใจใส่ในการใช้สอยนั่นเอง ไม่ว่าจะเป็นการบำรุงรักษา การใช้สอยอย่างทะนุถนอม การจัดเก็บอย่างเป็นระเบียบงามตา การถนอมรักษาท่านมักจะใช้ใหม่ปรนถักเพื่อคลุมภาชนะหรือสิ่งของต่างๆ ป้องกันการขีดข่วนหรือกระแทก เครื่องใช้สอยเหล่านั้นจึงมีความพิเศษ ด้วยแฝงไปด้วยธรรมในใจของผู้ใช้นั่นเอง

เครื่องใช้สอยของพระภิกษุหรืออัฐบริหาร¹² คือบริวารอันได้แก่ ของใช้ส่วนตัวของพระซึ่งบริวารที่จำเป็นแท้จริงคือ บาทร และไตรจีวร ซึ่งต้องมีพร้อมก่อนจึงจะอุปสมบทได้ แต่ได้ยึดถือสืบกันมาให้มีบริวาร 8 หรือ อัฐบริวาร คือ ไตรจีวร (สังฆาฏิ อุตราสงค์ อันตราสก) บาทรมิคเล็ก เข็ม ประคดเอน ผ้ากรองน้ำ หรือกระบอกกรองน้ำ เนื่องจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงมุ่งให้พระภิกษุเป็นผู้สันโดษ ซึ่งเขาตัวจะไปไหนเมื่อใดก็ได้ตามปรารถนา ดังนั้นที่มีแต่ปากจะบินไปไหนเมื่อใดก็ได้ตั้งใจ คือท่านที่มีบริวาร 8 ส่วนเครื่องใช้อื่นๆ ที่เพิ่มขึ้นมาแต่มีไม่มากนัก เช่น ผ้าปูนั่ง กาน้ำ ร่มหรือกรด ไม้เท้า รองเท้า ถุงบาตร ยาม เทียนไขและโคมไฟที่หุ้มด้วยผ้าขาวสำหรับจุดเทียน เป็นต้น

สำหรับบาทรของพระภิกษุ¹³ นั้นดูจะแตกต่างจากทั่วไปเพราะได้มีการใช้งานจริงตามข้อพระคัมภีร์ บาทรจึงมีขนาดกลางและขนาดใหญ่เป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เนื่องจากท่านชอบเที่ยวชุกชุกไปในที่ต่างๆ ตามป่าตามภูเขาระจำนัย ไม่ค่อยอยู่เป็นที่เป็นประจำในเวลาออกพรรษาแล้ว การเที่ยวท่านชอบเดินด้วยเท้าเปล่าไปตามอรัญวาสี บริวารที่น่าคิดตัวไปด้วยในเวลาออกเที่ยวชุกชุกนั้นมีไม่มาก มีเพียงบาทร สังฆาฏิ จีวร สบง ผ้าอาบน้ำ กรด มุ้ง กาน้ำ เครื่องกรองน้ำ มิคโคน รองเท้า เทียนไขบ้างเล็กน้อย และโคมไฟที่หุ้มด้วยผ้าขาวสำหรับจุดเทียนเดินจงกรมทำความเพียร และถือหัวไปมาตามบริเวณที่พักในเวลาค่ำคืน บริวารที่ท่านนำไปด้วยนั้นท่านชอบใส่ลงในบาทร ดังนั้นบาทรพระชุกชุกจึงมักใหญ่ผิดธรรมดาบาทรทั้งหลายที่ใช้กัน และบาทรที่มีขนาดใหญ่เวลาฉันจังหันก็สะดวก เพราะท่านฉันรวมในบาทรเดียว มีควาหวานท่านรวมลงในบาทรทั้งสิ้น

¹² พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, 171.

¹³ พระธรรมวิสุทธิมงคล (พระมหาบัว ญาณสัมปันโน), ปฏิปทาของพระมหากษัตริย์ สายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต, 455 - 456.

ไม่เกี่ยวกับภาชนะถ้วยชาม พอฉันเสร็จก็ล้างและเช็ดบาตรให้สะอาดปราศจากกลิ่นอาย การล้างบาตรอย่างน้อยต้องล้างถึงสามน้ำ เมื่อเช็ดแห้งแล้วถ้ามีแดดก็ผึ่งครู่หนึ่ง แล้วเก็บไว้ในที่ควร ถ้าอากาศแจ่มใสฝนไม่ตก ก็เปิดฝาไว้เพื่อให้หายกลิ่นที่อาจค้างอยู่ภายใน การรักษาบาตรท่านรักษาอย่างเข้มงวดกวาดขันเป็นพิเศษคนไม่เคยล้าง ไม่เคยเช็ดและไม่เคยรักษาบาตร ท่านไม่อาจมอบบาตรให้ได้อย่างง่ายดาย เพราะกลัวบาตรจะเข้าสนิม กลัวจะวางไว้ในที่มาปอดคภัย กลัวบาตรกระทบของแข็งและกลัวตกลงถูกอะไร แตกหรือบวมแล้วเกิดสนิมในวาระต่อไป เมื่อเกิดสนิมแล้วต้องขัดใหม่หมดทั้งลูกทั้งข้างนอกข้างใน แล้วระบมด้วยไฟอีกถึงห้าไฟตามพระวินัยจึงจะใช้ต่อไปได้ ซึ่งเป็นความลำบากมากมายท่านจึงรักสงวนบาตรมากกว่าบริวารอื่นๆ ไม่ยอมปล่อยให้ใครง่าย ๆ

สำหรับผ้าสบง จีวร สังฆาฏิ ท่านก็จะมีการตัดเย็บกันเองในเวลาที่สะดวกส่วที่ใช้ไม่ได้แล้ว ส่วนที่ใช้ได้หากเกิดรอยขาดท่านก็จะปะชุนซ่อมแซมไม่ทิ้งไปง่าย ๆ อย่างไม่เห็นคุณค่า การซักการย้อมท่านก็จะใช้น้ำต้มแก่นขนุน ซึ่งให้สีที่เป็นธรรมชาติไม่ฉูดฉาด ทั้งยังมีกลิ่นที่เป็นธรรมชาติ สีผ้าจึงดูสุขขุมงามตา เมื่อซักตากแห้งแล้วก็จะพับเก็บอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยและวางในที่อันควร

ความเรียบง่ายในความเป็นอยู่เช่นนี้ ทำให้ พระต่างจาก ฆราวาส คือผู้ครองเรือน การเป็นอยู่อย่างพระอยู่ด้วยข้อพระธรรมวินัยทำให้ท่านเป็นผู้สำรวม มกน้อย สันโดษ ใช้ชีวิตอย่างเห็นภัยในวัฏสงสาร ตัดขาดจากความฟุ้งเฟ้อ เข้าสู่ความจำเป็นและพอเพียงแห่งการใช้ชีวิต ซึ่งสวนทางกับกระแสของโลก

โดยการสื่อความหมายของเครื่องใช้สอย เป็นเสมือนสิ่งหนึ่งที่ทำให้เราทราบถึงสถานะของบุคคลนั้นผ่านทางเครื่องใช้ ซึ่งเป็นเครื่องหมาย เป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งเราสามารถทราบความหมายของสิ่งๆ นั้นได้ทันทีจากการเห็น ดังนั้นการนำเครื่องใช้ของพระภิกษุหรือเครื่องอัฐบริวารมาใช้สื่อความหมายในทางศิลปะจึงเป็นการง่ายต่อการเข้าใจและเข้าถึงเรื่องราวแห่งความดีงามในพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 9 เครื่องอัฐบริหารของพระรุดงคกรรมฐาน (บาตร)

ภาพที่ 10 เครื่องอัฐบริหาร (ไตรจีวร ได้แก่ สังฆาฏิ อุตราสงค์ อันตราวาสก)

ภาพที่ 11 เครื่องอัฐบริหาร (ประคดเอา)

ภาพที่ 12 เครื่องอัฐบริหาร (ด้าย เข็ม)

ภาพที่ 13 เครื่องอัฐบริหาร (มีดโกน กระบอกกรองน้ำ)

ภาพที่ 14 เครื่องบริหาร (กาน้ำ)

ภาพที่ 15 การจัดเครื่องบริขารของพระวัดป่า เวลานั้น

ภาพที่ 16 บาตรพระชุดงกรรมฐาน

ภาพที่ 17 บาตรและกาน้ำของพระธุดงค์กรรมฐาน

ภาพที่ 18 การฟึ่งบาตรให้แห้งหลังล้างบาตร

ภาพที่ 19 ราวตากผ้าจีวร

ภาพที่ 20 บรรยากาศภายในกุฏิพระวัดป่า

ภาพที่ 21 บรรยายกาภายในกุฏิพระวัดป่า

ภาพที่ 22 ถุงบาตร และย่ามพระในการธุดงค์

ภาพที่ 23 บรรยากาศยามค่ำคืนภายในกุฏิพระวัดป่า

บทที่ 3

กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์

การประมวลความคิดจากข้อมูล เพื่อใช้ในการสร้างสรรค์

การสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์ของข้าพเจ้ามีจุดเริ่มต้นมาจาก ความเลื่อมใสศรัทธา ในพระพุทธศาสนา ในหลักพระธรรมคำสอน และหลักในการปฏิบัติ โดยเฉพาะหลักปฏิบัติของ พระอริยสงฆ์ที่แผ่ไปด้วยความเรียบง่าย สันโดษ ความสงบสุขด้วยธรรม ในบรรยากาศ ของวัดป่าที่เต็มไปด้วยธรรมชาติอันบริสุทธิ์งดงาม

เนื้อหาเรื่องราวดังกล่าวได้ส่งผลต่อความรู้สึกของข้าพเจ้าจนนำไปสู่การสร้างสรรค์ ผลงานวิทยานิพนธ์ในชุด “สันโดษ” ซึ่งเป็นการใช้กระบวนการทางจิตกรรมถ่ายทอดความรู้สึก ด้วยแสงสีและบรรยากาศผ่านรูปทรงของเครื่องอัฐบริวารของพระภิกษุ โดยใช้เครื่องอัฐบริวารของ พระภิกษุสื่อความหมายในทางศิลปะ เพื่อเป็นการง่ายต่อการเข้าใจและเข้าถึงเรื่องราวแห่งความดี งามในพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี

จากแนวความคิดสู่การใช้ทัศนธาตุในการสร้างสรรค์

จากข้อมูลทางด้านความเชื่อในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานที่จะต้องศึกษา ให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เพื่อใช้สัญลักษณ์ในการแทนค่า ด้วยวัตถุสภาพ ด้วยบรรยากาศ ที่ สอดคล้องกับกระบวนการสร้างความรู้ สัมผัสภายในใจ ในผลงานจิตกรรม ซึ่งเป็นการใช้ข้อมูล จากการไปสัมผัสสถานที่จริง เพื่อศึกษาธรรมชาติ ศึกษาความเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างวัตถุ สภาพกับบรรยากาศของสถานที่กับความรูสึกทางธรรม ในความสันโดษ ความสงบ ความสุข เพื่อซึมซับประสบการณ์ทางความรู้สึก และนำข้อมูลไปใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานในขั้นต่อไป

ภาพลักษณ์ต่างๆ จากการมองเห็นสัมผัส สามารถเชื่อมโยงและสื่อสาร สู่ความรู้สึก ภายในใจและ สิ่งดังกล่าวได้ถูกสังเคราะห์เป็นประสบการณ์ทางความรู้สึก ในบางครั้งสิ่งที่มองเห็น สัมผัสจากภายนอกก็มาพร้อมกันกับความรู้สึกภายในใจที่ลึกซึ้ง แต่สิ่งที่รู้สึกอยู่ภายในใจนั้นอาจ ลึกซึ้งกว่าสิ่งที่เห็นหรือสัมผัสทางภายนอก ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ทางความรู้สึกของแต่ละ คน ซึ่งในการเข้าถึงสิ่งทั้งสองได้พร้อมกันนั้นต้องอาศัย งานทัศนศิลป์ ซึ่งเป็นสื่อที่สามารถ เชื่อมโยงและถ่ายทอดความสัมพันธ์ระหว่าง สิ่งที่อยู่ภายนอก กับประสบการณ์ทางความรู้สึก ภายในใจ ได้อย่างลงตัว

ประสบการณ์¹⁴ คือการมีชีวิตที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม การมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทำให้เรามีความคิดและอารมณ์ซึ่งเป็นประสบการณ์ เรามีประสบการณ์มากมายในชีวิตประจำวัน แต่เป็นประสบการณ์ธรรมดา ไม่เป็นแก่นสาร เราลืมนั่งง่าย แต่บางครั้งประสบการณ์ที่สำคัญน่าพอใจเป็นพิเศษ เราจะจำประสบการณ์นั้นได้อย่างฝังใจ แบบนี้เรียกว่าประสบการณ์แท้ ประสบการณ์แท้มีระเบียบ มีเอกภาพ ทุกส่วนทุกตอนมีความหมายมีความสำคัญ มีอารมณ์ที่เด่นชัด มีโครงสร้างตลอดทั่วทั้งประสบการณ์นั้น เอกภาพของประสบการณ์ ก็เหมือนเอกภาพของศิลปะ มีความกลมกลืน มีระเบียบ ประสบการณ์ที่ได้จากศิลปะเป็นประสบการณ์แท้ เป็นประสบการณ์ทางสุนทรียภาพ ซึ่งมีรูปทรง มีความหมาย มีอารมณ์ เรารู้สึกในรูปทรงในองค์ประกอบที่เข้มข้น กว่าประสบการณ์ในชีวิตจริง ศิลปะแสดงแก่นของประสบการณ์ได้ถึงที่สุด และฝังตัวอยู่นาน มีความสุขเมื่อระลึกถึง และเสริมกำลังแก่ประสบการณ์อื่นๆที่จะประสบต่อไปในชีวิต

จากประสบการณ์ทางความรู้สึกนำไปสู่การสื่อความหมายการแทนค่า โดยใช้ภาพลักษณ์ต่างๆที่สามารถสื่อความหมายและอารมณ์ความรู้สึกได้ ความรู้สึกต่างๆที่เกิดจากประสบการณ์ทางความรู้สึกภายในนั้นเป็นความรู้สึกทางสุนทรียภาพ เป็นเรื่องของคุณค่า และความงาม¹⁵ ที่เกิดขึ้นด้วยอารมณ์ มิใช่ด้วยเหตุผล ความคิดหรือข้อเท็จจริง ไม่เกี่ยวข้องกับค่าหรือราคาที่เป็นเรื่องของวัตถุ แต่ความงามเริ่มขึ้นที่ใจ คุณค่าของความงามใกล้เคียงกับคุณค่าทางศาสนา ซึ่งเป็นเรื่องของความดี

จากการศึกษาค้นคว้า ทดลอง รูปแบบและเทคนิควิธีการในการสร้างสรรค์ ที่ตอบสนองต่อกระบวนการถ่ายทอดความรู้สึกในผลงานจิตรกรรม ที่สอดคล้องกับความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา ข้อมูลที่ได้เป็นการวิเคราะห์สิ่งที่เป็นเนื้อหาสาระสำคัญสำหรับการสร้างสรรค์ และการแสดงออกทางความรู้สึก โดยใช้ทัศนธาตุต่างๆประกอบกัน ได้แก่ รูปร่าง ที่ว่าง น้ำหนัก แสงเงา สี และพื้นผิว โดยให้การประกอบกันของสิ่งต่างๆสร้างความรู้สึกที่ตอบสนองต่อความรู้สึกในการแสดงออกให้ได้มากที่สุด และนำไปสู่การสังเคราะห์ในการสร้างสรรค์ผลงานชุดนี้

รูปทรง (Form) รูปทรงต่างๆที่นำมาประกอบกันในผลงานของข้าพเจ้าคือรูปทรงที่ทำให้เกิดโครงสร้างหลักของภาพ เป็นรูปทรงจากเครื่องใช้สอย หรือ เครื่องอัฐบริวารบริหารของพระภิกษุ ที่เกิดจากการรวมตัวกันของทัศนธาตุอย่างมีเอกภาพ ซึ่งได้แก่ เส้น สี น้ำหนัก แสงเงา ที่ว่างและพื้นผิว ซึ่งรูปทรงของเครื่องอัฐบริวารต่างๆนี้แสดงถึงความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงสัมพันธ์ ถึง

¹⁴ ชลูด นิ่มเสมอ, **องค์ประกอบของศิลปะ** (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2542), 13.

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, 6.

วิถีแห่งการปฏิบัติสมณธรรมอันสงบ เรียบง่าย สันโดษ ของพระภิกษุ ซึ่งเป็นการใช้สัญลักษณ์ของ รูปทรงในการแทนค่าทางและบอกเล่าเรื่องราวต่างๆตามความหมายที่แฝงมากับรูปทรงนั้นๆ อาจ กล่าวได้ว่ารูปทรงทำหน้าที่ในสองส่วนคือ ตัวรูปทรงเอง และ เนื้อหา รูปทรงจึงให้ความพอใจต่อ ความรู้สึกสัมผัสเป็นความสุขทางตา พร้อมกันนั้นก็สร้างเนื้อหาให้กับตัวรูปทรงเอง และเป็น สัญลักษณ์ให้แก่อารมณ์ความรู้สึก หรือปัญญาความคิดที่เกิดขึ้นในจิต รูปทรงกับเนื้อ¹⁶หาจึงไม่อาจ แยกจากกันได้ ซึ่งการใช้รูปทรงของเครื่องอัฐบริหารของพระภิกษุ ในงานของข้าพเจ้า จึงแสดง เรื่องราวทางศาสนาโดยตรง

การรวมตัวกันของรูปทรงในผลงานของข้าพเจ้ายังใช้ทัศนธาตุ ในการแสดงควมมีชีวิตชีวาด้วยการทำให้เกิดเอกภาพในรูปทรง เป็นการสร้างความชัดให้แก่อารมณ์และเรื่องราว โดย อาศัยเทคนิคในการเขียนให้ชัดบ้าง พร่ามัวบ้าง ใช้ความขัดแย้งของรูปทรงบ้าง หรือทำให้กลมกลืน กันบ้าง ซึ่งขึ้นอยู่กับอารมณ์ความรู้สึกที่ต้องการเน้นในภาพๆนั้น

ที่ว่าง (Space) ในผลงานของข้าพเจ้า ที่ว่างเป็นสิ่งที่สำคัญในการสร้างความรู้สึก ซึ่ง เป็นการประกอบกันของ รูปทรงและที่ว่าง¹⁷ที่สัมพันธ์กัน อาศัยซึ่งกันและกัน รูปทรงจะเกิดขึ้นโดย ไม่มีที่ว่างนั้นเป็นไปไม่ได้ เพราะที่ว่างคือสิ่งที่มีมาอยู่แล้วแต่เดิม ส่วนที่ว่างที่ปราศจากรูปทรงก็เป็น ความว่างที่ไม่มีคามหมายอะไร ซึ่งการวางตำแหน่ง เปลี่ยนตำแหน่ง ของรูปทรงมีผลต่อที่ว่างและ ความหมายส่วนรวมของภาพด้วย รวมไปถึงขนาดของรูปทรงในที่ว่างก็มีผลต่อความหมายและ ความรู้สึกของภาพเช่นกัน ในงานของข้าพเจ้าใช้ที่ว่างเพื่อช่วยในการสร้างอารมณ์ความรู้สึก การ วางตำแหน่งของรูปทรงของเครื่องอัฐบริหารของพระภิกษุ จะเปิดตำแหน่งให้เกิดการทำงานของที่ ว่างเพื่อให้เกิดความรู้สึกเคลื่อนไหว โปร่งเบาสบาย ผ่อนคลาย ให้ความรู้สึกสงบ เรียบง่าย ที่ว่าง จึงมีความสำคัญและสร้างพลังให้เกิดกับภาพได้ พลังความเคลื่อนไหวของที่ว่างนั้นมักเกิดจากความ เคลื่อนไหวของสายตาคู่ดู ไปตาม เส้น สี หรือไปตามน้ำหนักแสงเงาอ่อนแก่ ซึ่งจังหวะความ เคลื่อนไหวของสายตาประกอบกับรูปทรงและที่ว่างนี้เป็นส่วนหนึ่งที่สร้างอารมณ์ทางสุนทรียภาพ แก่ผู้ดู ในผลงานของข้าพเจ้าใช้พลังความเคลื่อนไหวที่เกิดจากจุด¹⁸ซึ่งเป็นการเห็นจุดนั้นขยายหรือ หดตัว ในผลงานของข้าพเจ้าใช้ที่ว่างที่แสดงค่าของแสงที่เป็นจุดศูนย์กลางแล้วค่อยๆแผ่รัศมีออก อย่างนุ่มนวลซึ่งเป็นลักษณะแบบแสงเทียนที่จุดกลางที่ว่างในความมืด ลักษณะพลังความ เคลื่อนไหวดังกล่าวให้ความรู้สึก สงบนิ่ง เป็นสมาธิ

¹⁶ ชลูด นิ่มเสมอ, องค์ประกอบของศิลปะ, 18.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, 72.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, 79.

น้ำหนักอ่อนแก่ของแสงและเงา (Tone) น้ำหนักอ่อนแก่ของแสงและเงา เป็นสิ่งที่มีบทบาทมากในงานของข้าพเจ้าในการสร้างความรู้สึกทางบรรยากาศ เป็นเหมือนการจุดแสงเทียนขึ้นกลางภาพ เป็นจุดสว่างที่ค่อยๆแผ่กระจายออกอย่างนุ่มนวล แล้วหายไปกับบรรยากาศของความมืด การใช้ค่าน้ำหนักแสงเงานี้ถือเป็นการสร้างเอกภาพในงาน และเน้นความหมายของเรื่องราวและอารมณ์ความรู้สึกให้ชัดเจน การเคลื่อนที่ของสายตามาค่าน้ำหนักนั้นเป็นการสร้างพลังความรู้สึกให้กับภาพ ความกลมกลืน ความต่างกันของค่าน้ำหนัก สิ่งเหล่านี้ช่วยสร้างควมมีชีวิตชีวาให้กับภาพและยังสร้างควมมีชีวิตให้กับรูปทรงด้วย

สี (Colour) ด้วยลักษณะการสร้างภาพที่ใช้ลักษณะบรรยากาศแบบแสงเทียนหรือแสงที่ให้ความรู้สึกในทางศาสนา โดยใช้แสงสีส้มเหลือง สีจึงออกไปในโทนสีอุ่น เพื่อต้องการเน้นอารมณ์ความรู้สึกเรียบง่าย นิ่ง สงบ เป็นสมาธิ และเป็นหนึ่ง ความเป็นสีแบบสีเอกรงค์จึงเหมาะกับการสร้างสรรค์ผลงาน แต่ก็มีการใช้สีคู่ตรงข้ามบ้างเพื่อสร้างควมมีชีวิตชีวาให้กับงาน ความเป็นสีจึงใช้ควบคู่ไปกับน้ำหนักแสงเงา และเป็นเหมือนตัวแทนของความรู้สึกและจิตวิญญาณที่เป็น การรับรู้ทางประสบการณ์ทางความเชื่อ

พื้นผิว (Texture) ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมของข้าพเจ้า จะใช้ลักษณะของการสร้างพื้นผิวที่เป็นละอองเล็กๆทั่วทั้งภาพ เพื่อช่วยให้เกิดความรู้สึกโปร่งเบา ล่องลอย ของบรรยากาศ และช่วยในการสร้างมิติ ทำให้ภาพดูมีความลึก มีอากาศโอบล้อม และแสดงความเป็นพื้นผิวของวัตถุต่างๆ ลักษณะของการใช้พื้นผิวทำให้ภาพดูเรื่อรอง และช่วยสร้างอารมณ์ความรู้สึกในงานได้อย่างสมบูรณ์

อุปกรณ์การสร้างสรรค์

ภาพที่ 24 อุปกรณ์การสร้างสรรค์วิถยานิพนธ์

1. อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เช่น อุปกรณ์วาดเขียน ,กระดาษ,กล้องถ่ายรูป
2. อุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ได้แก่ เฟรมผ้าใบรองพื้น ,สีฝุ่น, อุปกรณ์วาดเขียน

ขั้นตอน วิธีการสร้างสรรค์

1. **การสร้างภาพร่าง** จากการประมวลทางความคิด เนื้อหา เรื่องราว นำไปสู่การใช้เทคนิคต่างๆทางจิตรกรรม เพื่อแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึก โดยสร้างภาพแบบร่าง กำหนดองค์ประกอบต่างๆของภาพ หาความลงตัวด้วย รูปทรง น้ำหนัก สี และพื้นผิว ซึ่งเป็นการใช้การเห็นจริงจากบรรยากาศภายนอก บวกกับประสบการณ์ทางความรู้สึกถ่ายทอดออกมาให้ตรงกับความรู้สึกที่ต้องการให้มากที่สุด

2. **การสร้างสรรคจิตรกรรม** เมื่อได้ภาพแบบร่างที่ตรงต่อเป้าหมาย แนวความคิด และ เทคนิคแล้ว ขั้นตอนต่อไปจึงสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมจริงที่พอจะสรุปได้ดังนี้

2.1 การเตรียมพื้น เมื่อฉาบปูนกับเฟรมเสร็จแล้ว จึงรองพื้นด้วยสีพลาสติก โดยทาจำนวนหลายชั้น รองนึ่ง จากนั้นจึงขัดให้เรียบ รองสีพื้นด้วยสีฝุ่น โดยใช้สีของบรรยากาศ ส่วนรวมเป็นหลัก

2.2 ใช้พู่กันร่างภาพโครงสร้างโดยรวม โดยใช้สีที่ใกล้เคียงกับสีพื้น ตามภาพต้นแบบ

2.3 การลงสี ใช้สีฝุ่น ผสมน้ำจนสีเบาบาง คล้ายเทคนิคการใช้สีน้ำ แล้วค่อยๆ สร้างชั้นสีของบรรยากาศโดยรวมของภาพทีละชั้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยวิธีการขังน้ำสี และเพิ่มน้ำหนักของสีให้ใกล้เคียงกับภาพแบบร่าง และความรู้สึกที่ต้องการ

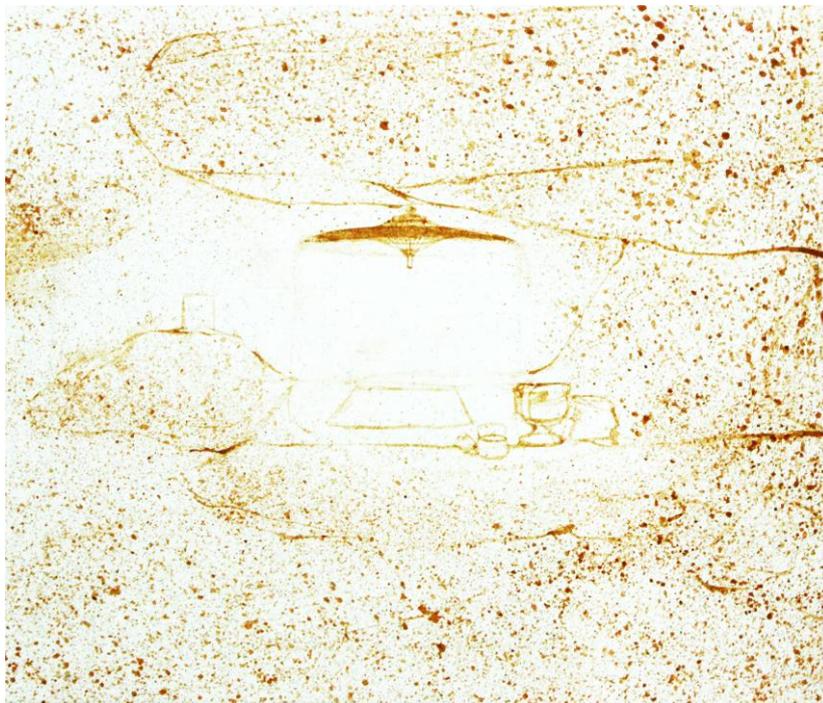
2.4 เน้นน้ำหนักของรูปทรงต่างๆ รวมถึงใส่รายละเอียดตามความต้องการ

2.5 เก็บรายละเอียดของน้ำหนักบรรยากาศของภาพโดยรวมให้ได้ความรู้สึกที่ต้องการในขั้นสุดท้าย

2.6 แต่งรายละเอียดของจุดที่ต้องการเน้นให้สมบูรณ์

ภาพที่ 25 การใช้พู่กันร่างภาพโครงสร้างโดยรวม

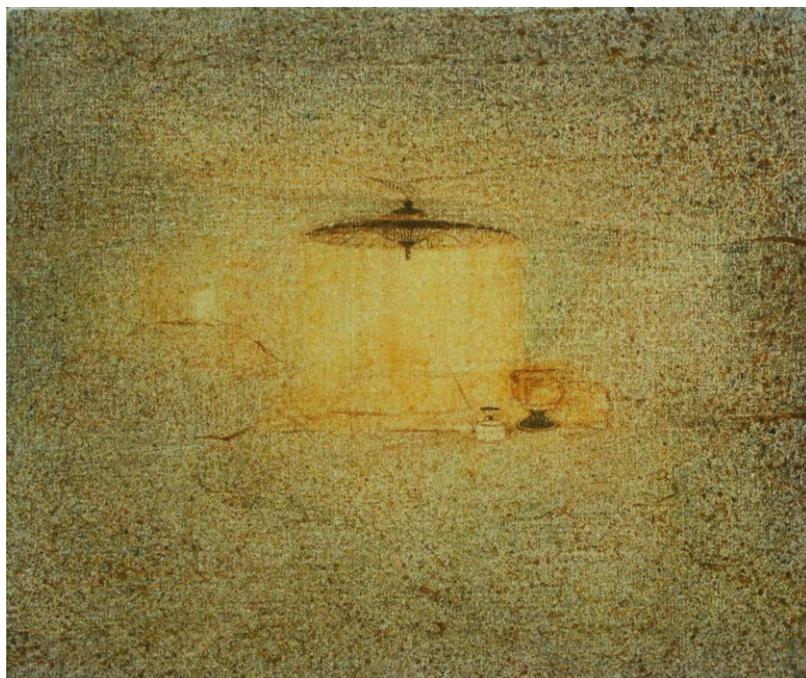
ภาพที่ 26 การลงสีฝุ่น สร้างบรรยากาศโดยรวม

ภาพที่ 27 การลงสีฝุ่นสร้างบรรยากาศโดยรวม

ภาพที่ 28 การลงสีฝุ่นสร้างบรรยากาศโดยรวม

ภาพที่ 29 การขังน้ำสีเพื่อสร้างความนุ่มนวลกลมกลืนของบรรยากาศในภาพ

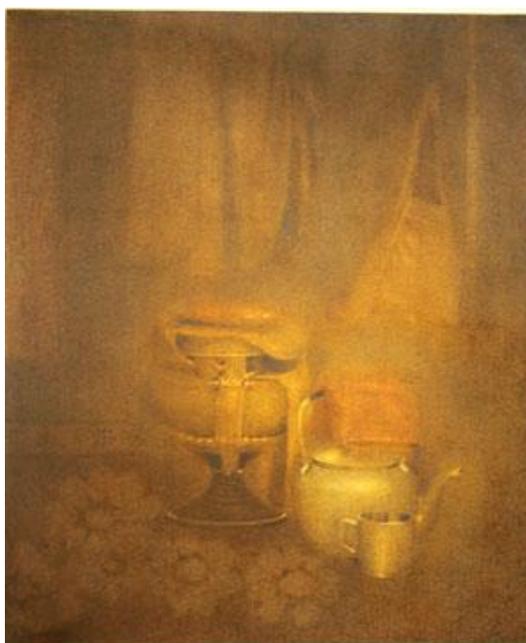
ภาพที่ 30 การแต่งเก็บรายละเอียดในขั้นตอนสุดท้าย

ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์

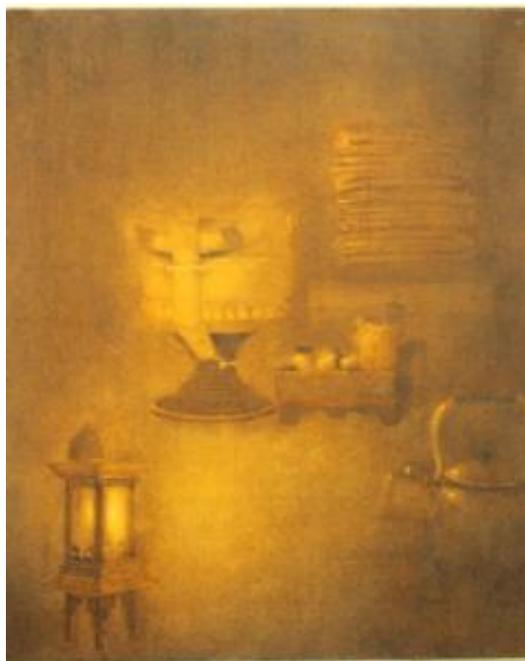
ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ถือเป็นผลงานที่ได้มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างมาก จากงานชุดที่ผ่านมา ถือเป็นการทำงานทดลองทางด้านเทคนิคในการใช้สีฝุ่นในการเขียนสร้างบรรยากาศในงานซึ่งได้ผลตามที่ต้องการในการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก รวมถึงการวางองค์ประกอบที่ดูเรียบง่ายมากขึ้น ผลงานในช่วงนี้ใช้เรื่องราวเกี่ยวกับ การปฏิบัติสมณธรรมของพระรัตนคฤมณฐาน โดยถ่ายทอดเรื่องราวผ่านเครื่องอัฐบริขารที่วางอยู่ในบรรยากาศของการใช้สอย ซึ่งผลงานดังกล่าว มีจำนวน 4 ชุดดังนี้

ภาพที่ 31 ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 1
ชื่อผลงาน ไม่มีชื่อ
เทคนิค สีฝุ่นบนผ้าใบ
ขนาด 60 x 70 เซนติเมตร (จำนวน 4 ชิ้น)

ภาพที่ 32 ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ชุดที่ 1 ชิ้นที่ 1

ภาพที่ 33 ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ชุดที่ 1 ชั้นที่ 2

ภาพที่ 34 ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ชุดที่ 1 ชั้นที่ 3

ภาพที่ 35 ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ชุดที่ 1 ชั้นที่ 4

ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ชุดที่ 1 เป็นภาพภายในภูมิของพระภิกษุที่แสดงรายละเอียดของกลุ่มเครื่องอัฐบริวารใช้สอยต่างๆที่จำเป็น ถ่ายทอดข้อวัตรปฏิบัติที่เชื่อมโยงกับลักษณะของเครื่องอัฐบริวารที่วางอยู่กับแสงตะเกียงที่จุดขึ้นในบริเวณที่จำกัด ซึ่งบางภาพเป็นข้อวัตรที่ต่างเวลาต่างสถานที่แต่มุ่งเน้นแสดงความสงบ วิเวก เฉพาะส่วนตน เป็นความสันโดษ ซึ่งสื่อความหมายถึงความสงบระงับจากสิ่งภายนอกที่มุ่งเข้าสู่ภายในคือใจ ทำให้การแสดงออกทั้งสี น้ำหนักแสงเงา เป็นจุดสว่างค่อยๆแผ่ออกจากจุดศูนย์กลางอย่างนุ่มนวลสภาพบริเวณรอบข้างพร่ามัวไปกับบรรยากาศ รวมถึงการใช้สีที่เป็นสีโทนอุ่น และเป็นสีเอกรงค์ให้ความรู้สึกเรื่องรองและเรียบง่าย

ผลงานในชุดนี้ ในด้านเทคนิคยังไม่สมบูรณ์นัก เนื่องจากการใช้เทคนิคของสีฝุ่นยังไม่ลงตัว บางครั้งเกิดฝ้าขาวบนผิวของงาน หรือความไม่สม่ำเสมอของสีในบรรยากาศ ที่ทำให้ผลงานดูเป็นจุดดำดำ ขัดต่อความรู้สึกที่ต้องการความสงบนิ่ง และการวางองค์ประกอบที่ยังไม่ลงตัวจนทำให้บางครั้งภาพที่ออกมาคล้ายการจงใจจัดวาง

ภาพที่ 36 ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 2

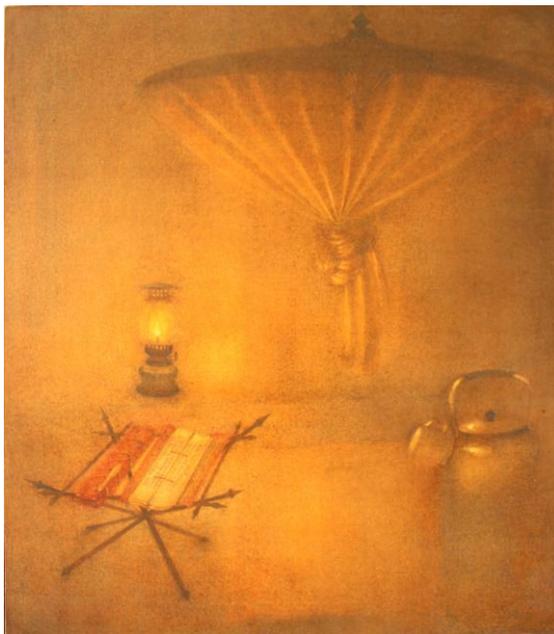
ชื่อผลงาน ไม่มีชื่อ

เทคนิค สีฝุ่นบนผ้าใบ

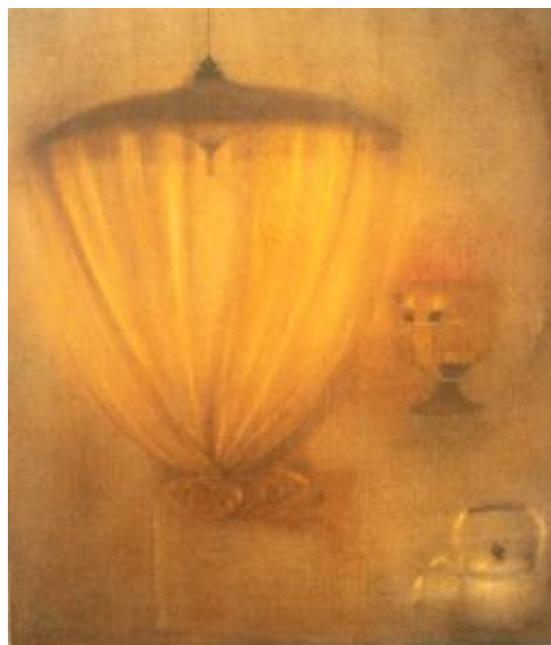
ขนาด 60 x 70 เซนติเมตร (จำนวน 5 ชั้น)

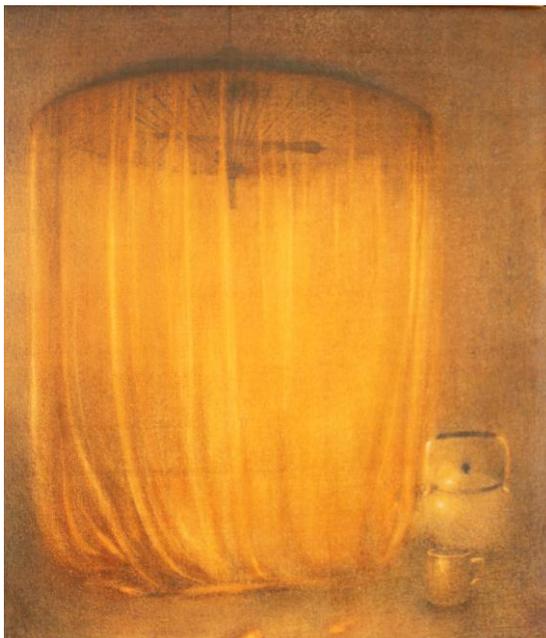
ภาพที่ 37 ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 2 ชั้นที่ 1

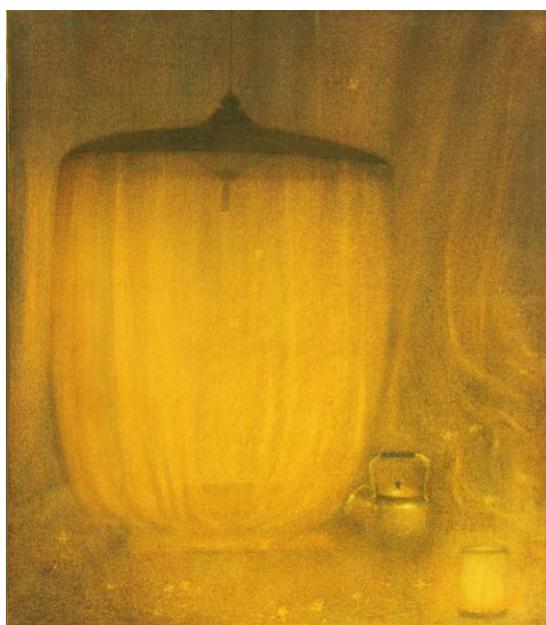
ภาพที่ 38 ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 2 ชั้นที่ 2

ภาพที่ 39 ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 2 ชั้นที่ 3

ภาพที่ 40 ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 2 ชั้นที่ 4

ภาพที่ 41 ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 2 ชั้นที่ 5

ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ชุดที่ 2 เป็นภาพที่มีลักษณะเช่นเดียวกับผลงานชุดแรกที่ถ่ายทอดมุมมองที่จำกัดไม่กว้างขวาง แต่แสดงเครื่องอัฐบริวารที่แสดงความหมายถึงการปฏิบัติสมณธรรมในพื้นที่ส่วนคนที่สงบ วิเวก เป็นสมาธิ ที่มุ่งเข้าสู่ภายในคือใจ ให้ความรู้สึกรับจากสิ่งภายนอกจากสภาพบรรยากาศแวดล้อมที่ไม่แสดงความหมายของพื้นที่ของเขต แต่เป็นสภาพว่างๆและใช้สีเอกรงค์ในโทนอุ่น ใช้น้ำหนักแสงเงาที่นุ่มนวลที่ช่วยสร้างความรู้สึกล่อนคลายที่สอดคล้องกับแนวความคิดในการสร้างผลงาน

ผลงานในชุดนี้ ยังคงมีปัญหาทั้งด้านเทคนิค และการวางองค์ประกอบ ที่ยังคงขาดๆ เช่นเดียวกับผลงานชุดที่ 1 แต่ได้มีการวางลักษณะของเรื่องราวในชุดเดียวกันให้สอดคล้องกันมากขึ้น

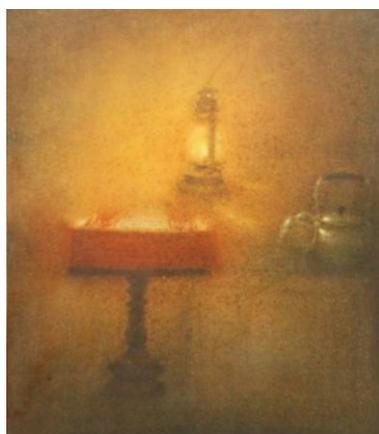

ภาพที่ 42 ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 3

ชื่อผลงาน ไม่มีชื่อ

เทคนิค สีฝุ่นบนผ้าใบ

ขนาด 60 x 70 เซนติเมตร (จำนวน 5 ชิ้น)

ภาพที่ 43 ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 3 ชิ้นที่ 1

ภาพที่ 44 ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 3 ชั้นที่ 2

ภาพที่ 45 ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 3 ชั้นที่ 3

ภาพที่ 46 ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 3 ชั้นที่ 4

ภาพที่ 47 ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 3 ชั้นที่ 5

ผลงานในช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ชุดที่ 3 ผลงานในชุดนี้เป็นผลงานที่แสดงเรื่องราวของการศึกษาพระธรรมของพระภิกษุ ที่ใช้พระคัมภีร์ หรือคัมภีร์ไบเบิลในการสื่อความหมายถึงพระธรรม การจุดแสงจากเทียนหรือตะเกียงที่ให้ความสว่างแสดงลักษณะของการใช้งานในพื้นที่นั้นๆ การแสดงบรรยากาศรอบข้างยังคงเน้นถึงความสงบ ความเป็นสมาธิ ความ ระวังจากสิ่งภายนอกจากบรรยากาศรอบข้างที่ค่อยๆพรางมัวหายกลืนไปกับบรรยากาศด้านหลัง

ผลงานในชุดนี้ ยังคงมีปัญหาเช่นเดียวกับชุดที่ผ่านมา การวางองค์ประกอบยังคงเหมือนการจัดวางอย่างจงใจ แต่ในด้านเทคนิคการใช้สีมีการพัฒนาขึ้นเมื่อเทียบกับชุดที่ผ่านมา

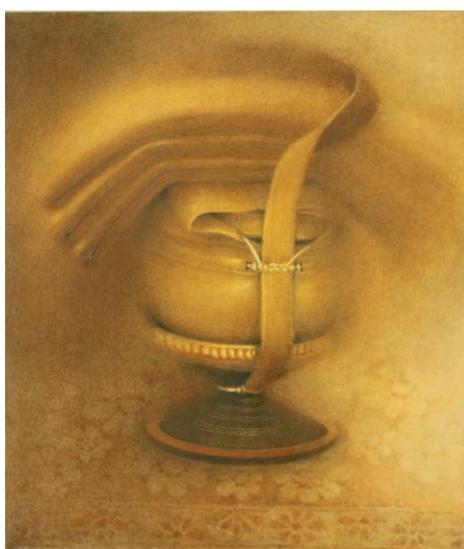

ภาพที่ 48 ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 4

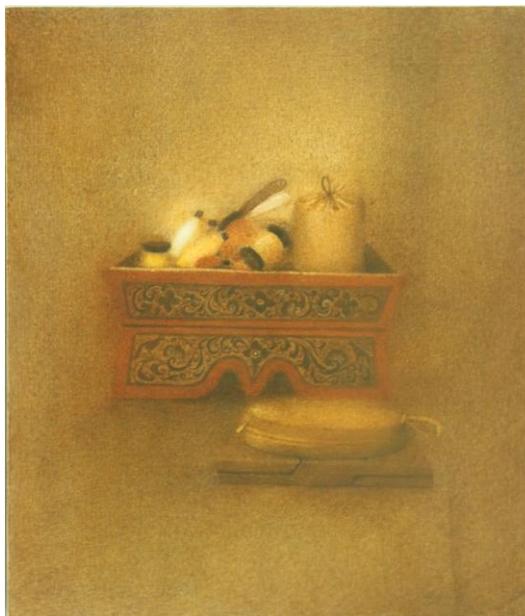
ชื่อผลงาน ไม่มีชื่อ

เทคนิค สีฝุ่นบนผ้าใบ

ขนาด 60 x 70 เซนติเมตร (จำนวน 5 ชิ้น)

ภาพที่ 49 ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 4 ชิ้นที่ 1

ภาพที่ 50 ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 4 ชั้นที่ 2

ภาพที่ 51 ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 4 ชั้นที่ 3

ภาพที่ 52 ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 4 ชั้นที่ 4

ภาพที่ 53 ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 4 ชั้นที่ 5

ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ชุดที่ 4 เป็นภาพที่แสดงลักษณะของเครื่องอุฐบริหารใช้สอยที่จำเป็นของพระภิกษุ แสดงออกด้วยการเขียนหุ่นนิ่ง รวมถึงการวางที่แสดงสภาพการใช้สอย และการเก็บรักษาอย่างเป็นระเบียบ ลักษณะของแต่ละภาพที่นำมารวมกันเป็นชุดได้แสดงออกให้สอดคล้องกัน ด้วยอารมณ์ความรู้สึกของสีและบรรยากาศที่นุ่มนวล เน้นสาระสำคัญของความหมายของวัตถุที่เชื่อมโยงกับจิตใจในความสงบ ด้วยลักษณะบรรยากาศรอบข้างที่ว่างเปล่า พล่ามัว และนุ่มนวล ซึ่งทำให้เกิดให้เกิดจินตนาการและความรู้สึกที่สงบ ในภาพที่มีเพียงเครื่องอุฐบริหาร

ผลงานในชุดนี้เป็นการแก้ปัญหาด้านการวางองค์ประกอบที่ดูจืดจาง ด้วยการใช้การวางวัตถุเพียงชนิดเดียว และไม่เน้นรายละเอียดของบรรยากาศรอบข้าง ให้สาระสำคัญกับความหมายของเครื่องอุฐบริหารโดยตรง ด้านเทคนิคการใช้สีผู้มีความลงตัวมากขึ้น แต่โดยภาพรวมยังคงไม่สมบูรณ์ ทั้งด้านเทคนิคและองค์ประกอบ

บทที่ 4

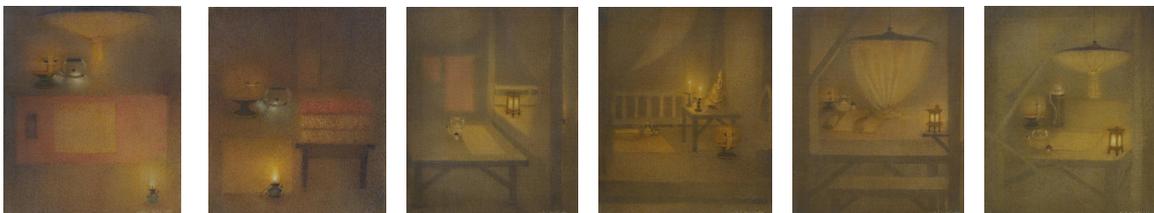
การสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์

การสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์เป็นการพัฒนาต่อเนื่องจากผลงานระยะก่อนวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้มีการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง พัฒนาและปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ทั้งด้านแนวความคิด องค์ประกอบของภาพ ทิศนาตศาสตร์ต่างๆ รวมถึงเทคนิคที่ใช้ จนกระทั่งเข้าสู่กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์ภายใต้หัวข้อ “สันโดษ”

ผลงานวิทยานิพนธ์ชุดนี้ได้รับแรงบันดาลใจจากปฏิปทาของพระพุทธรูปธรรมฐานสายวัดป่า ที่มีวิถีแห่งการปฏิบัติที่เรียบง่าย สันโดษ ในผลงานวิทยานิพนธ์ชุดนี้จึงแสดงออกแบบเรียบง่าย โดยใช้เครื่องอัฐบริวารของพระแสดงความเชื่อมโยงสัมพันธ์ถึงวิถีข้อวัตรปฏิบัติ รวมถึงการแสดงบรรยากาศที่กลมกลืน เพื่อมุ่งเน้นให้เห็นถึงสาระสำคัญของหลักธรรมที่นำมาซึ่งความสงบสุขในชีวิต ผ่านเครื่องบริวารที่มีความเรียบง่าย

เนื่องจากผลงานในช่วงวิทยานิพนธ์นี้ได้มีการพัฒนาจากผลงานในช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ในด้านรูปแบบในการแสดงออก และเพื่อให้สอดคล้องกับแนวความคิดจึงได้ถ่ายทอดผลงานให้มีขนาดเล็กกว่าผลงานในช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ โดยมีลักษณะเป็นชุด แต่ละชุดจะมีจำนวนหลายชิ้น แต่ละชิ้นจะมีเรื่องราวที่สอดคล้องกันในชุดเดียวกัน ซึ่งในการสร้างสรรค์ผลงานจะเป็นการถ่ายทอดจินตนาการตามประสบการณ์ทางความรู้สึกที่ได้ประสบมา การถ่ายทอดเป็นผลงานชิ้นเล็กๆจึงไม่มีการสร้างภาพร่าง แต่เน้นการถ่ายทอดผลงานออกมาอย่างต่อเนื่องทางความรู้สึกในจำนวนหลายชิ้นในหนึ่งชุด ซึ่งเป็นความรู้สึกแต่ละขณะของข้อวัตรต่างๆของพระภิกษุที่เกิดขึ้นในหนึ่งขณะของแต่ละภาพแต่มีความต่อเนื่องกันทางอารมณ์ความรู้สึกที่สอดคล้องกัน

ผลงานวิทยานิพนธ์

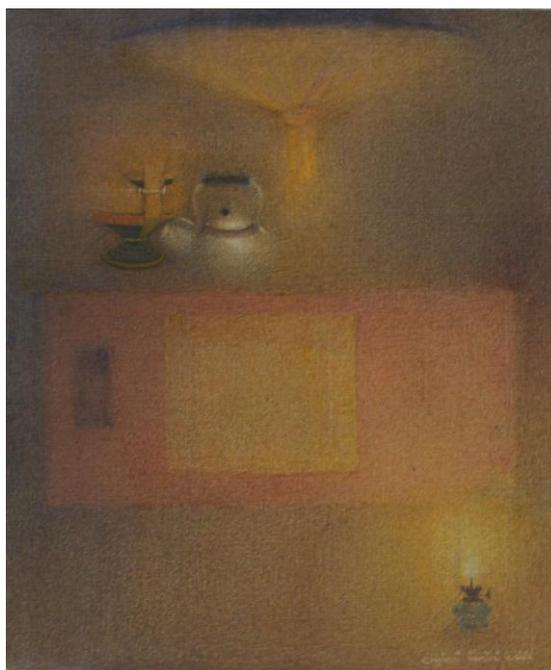

ภาพที่ 54 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 1

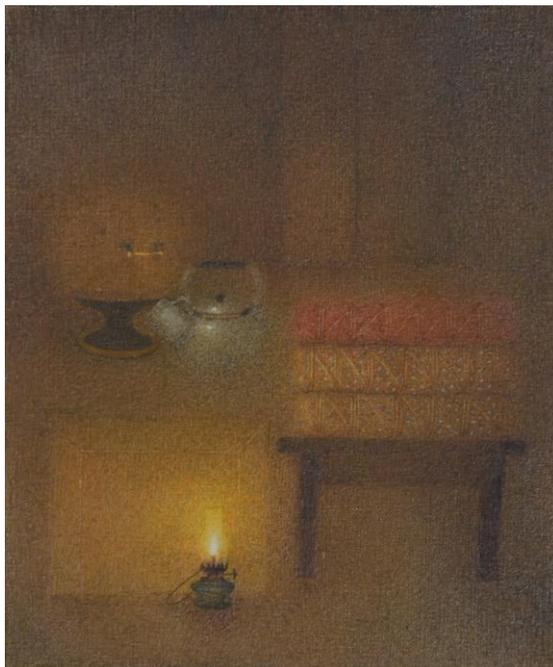
ชื่อผลงาน “สันโดษ 1”

เทคนิค สีฝุ่นบนผ้าใบ

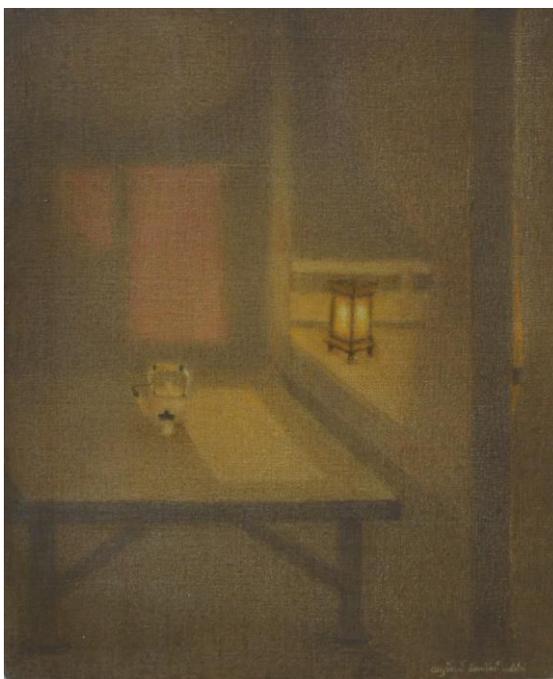
ขนาด 25 x 30 เซนติเมตร (จำนวน 6 ชิ้น)

ภาพที่ 55 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 1 ชั้นที่ 1

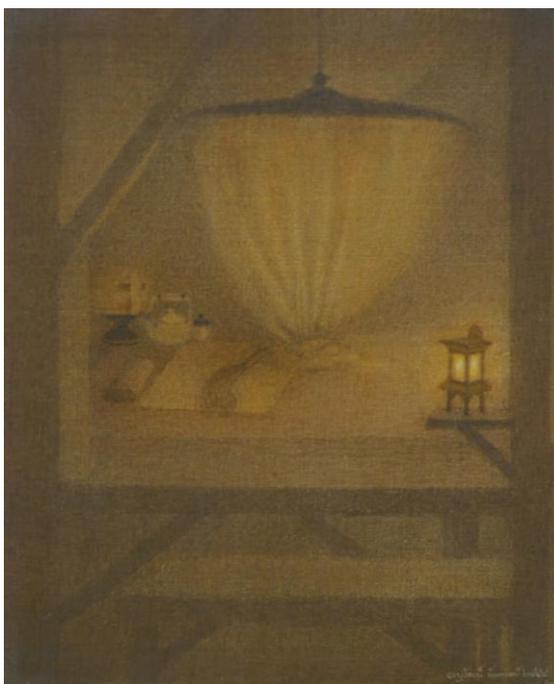
ภาพที่ 56 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 1 ชั้นที่ 2

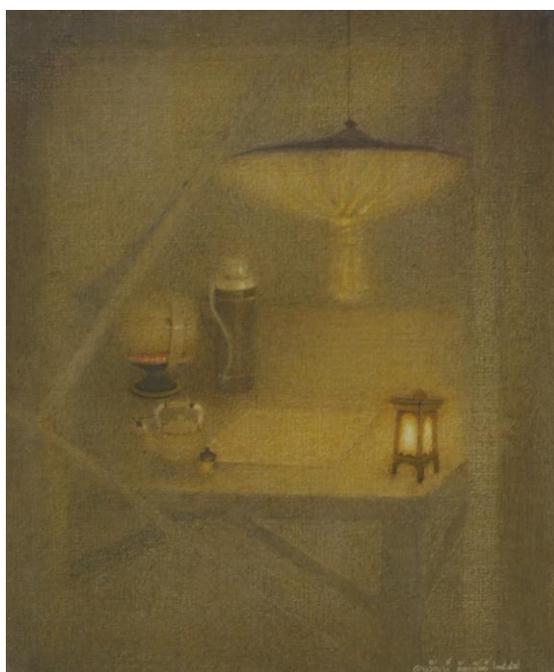
ภาพที่ 57 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 1 ชั้นที่ 3

ภาพที่ 58 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 1 ชั้นที่ 4

ภาพที่ 59 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 1 ชั้นที่ 5

ภาพที่ 60 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 1 ชั้นที่ 6

ผลงานวิทยานิพนธ์ชุดที่ 1 ผลงานในชุดนี้ได้นำเสนอบรรยากาศภายในกุฏิพระชุกดงค
กรรมฐานที่มีความเรียบง่าย มีการจัดเก็บเครื่องอัฐบริขารใช้สอยอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย แต่ละ
ภาพแสดงพื้นที่เฉพาะบุคคล แสดงซึ่งความสันโดษในความเป็นอยู่ ความวิเวก ความสงบ ในการ
ปฏิบัติสมณธรรม การแสดงออกในผลงานชุดนี้ใช้บรรยากาศของสีในการสร้างอารมณ์ความรู้สึก
ประกอบกับพื้นที่ว่างในภาพ พื้นผิวของภาพที่เป็นระเอียงบางเบาและนุ่มนวล ตลอดจนบรรยากาศ
ของแสงในภาพ ที่มีทั้งความมืดสลัว และความสว่างจากแสงเทียนเป็นสิ่งที่สำคัญในการสร้าง
อารมณ์ความรู้สึก สงบ วิเวก สันโดษ ในผลงานวิทยานิพนธ์ชุดนี้

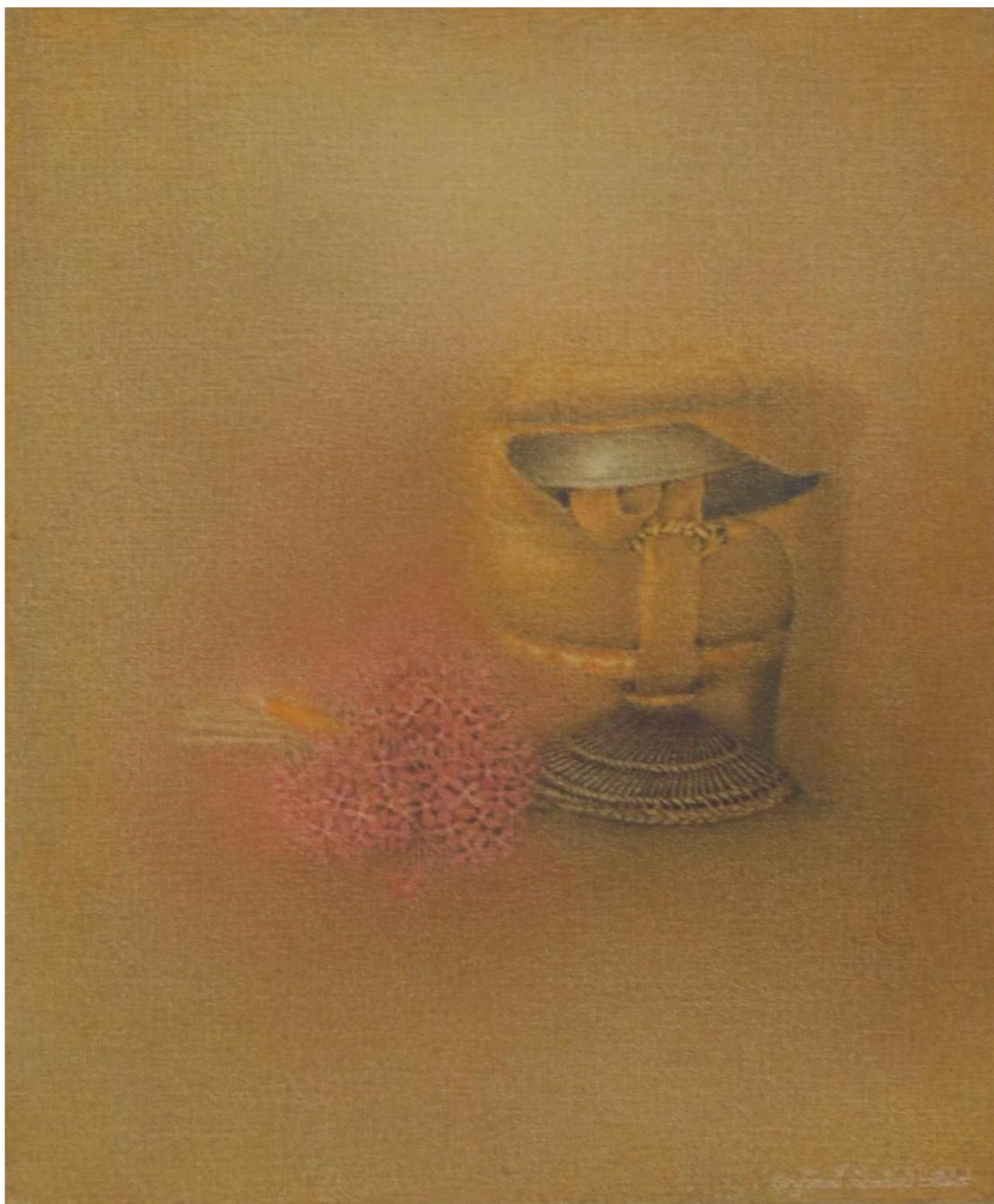

ภาพที่ 61 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 2

ชื่อผลงาน “สันโดษ 2”

เทคนิค สีฝุ่นบนผ้าใบ

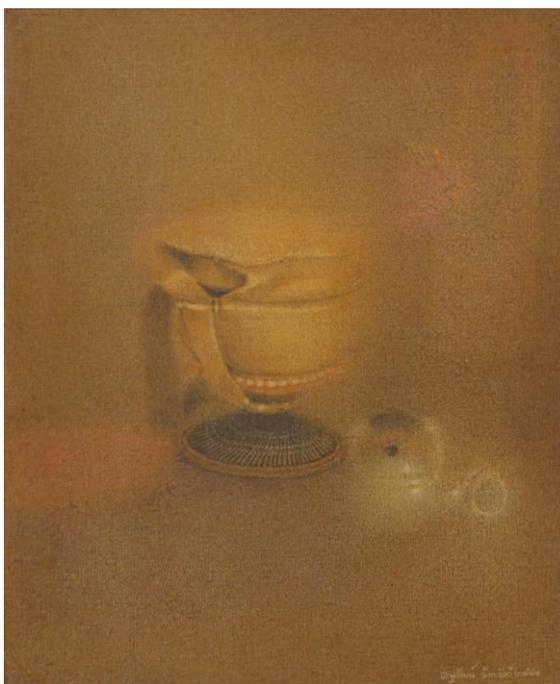
ขนาด 25 x 30 เซนติเมตร (จำนวน 5 ชิ้น)

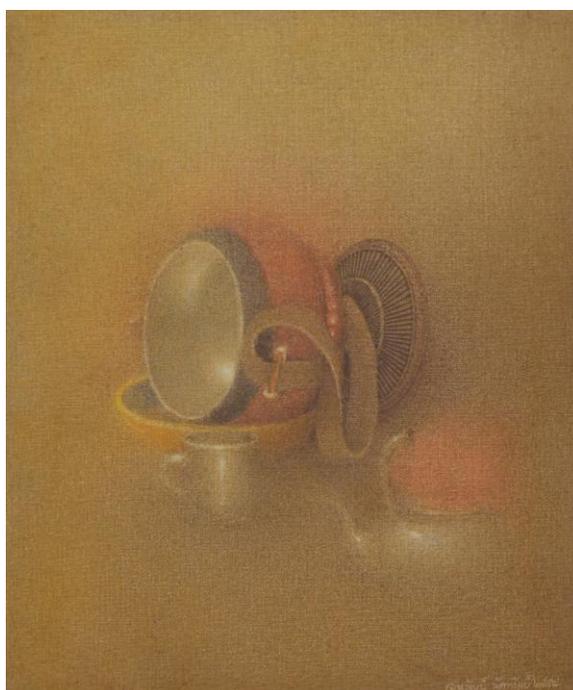
ภาพที่ 62 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 2 ชั้นที่ 1

ภาพที่ 63 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 2 ชั้นที่ 2

ภาพที่ 64 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 2 ชั้นที่ 3

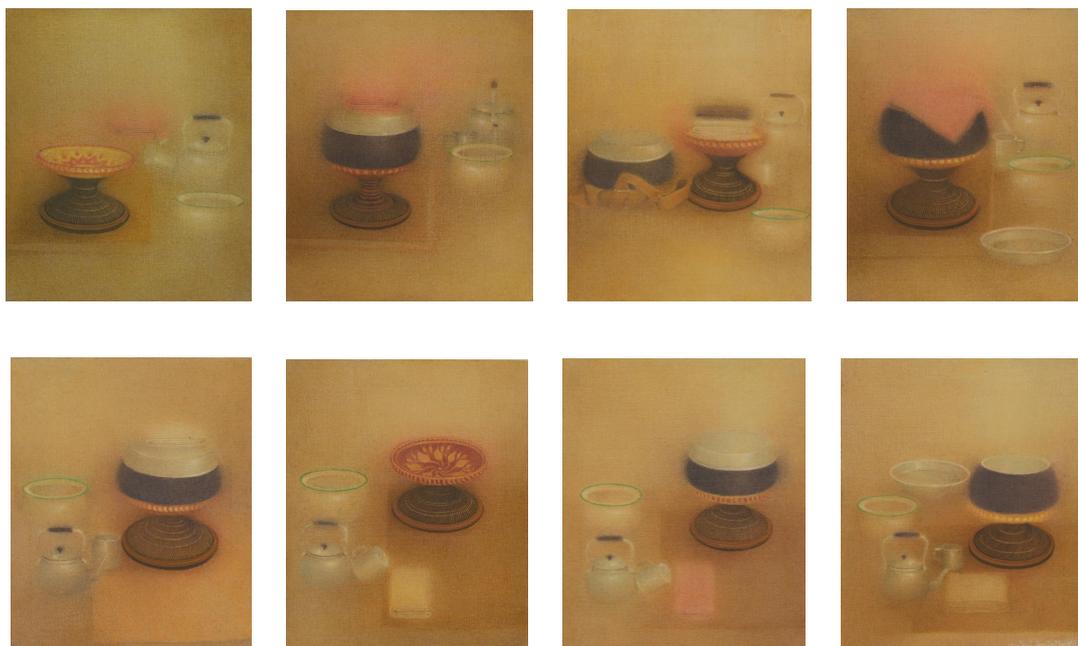

ภาพที่ 65 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 2 ชั้นที่ 4

ภาพที่ 66 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 2 ชั้นที่ 5

ผลงานวิทยานิพนธ์ชุดที่ 2 ผลงานในชุดนี้นำเสนอเนื้อหาสาระของความงามในความเรียบง่ายของเครื่องอัฐบริวารของพระพุทธรูป โดยถ่ายทอดในลักษณะของการ ใช้สอยหรือ การเก็บรักษา การวางในพื้นที่ใช้สอยหรือพื้นที่ส่วนตัว แต่ในผลงานชุดนี้จะไม่เน้นในเรื่องราวของสถานที่แต่จะเป็นการใช้บรรยากาศของแสงสีและพื้นที่ว่างที่เป็นละอองนุ่มนวลโอบล้อมเครื่องอัฐบริวารเพื่อสร้างจินตนาการและอารมณ์ความรู้สึก เน้นสื่อความหมายถึงความสงบ ความวิเวก สันโดษ ความว่างจากสิ่งภายนอกเข้าสู่ภายในคือใจ

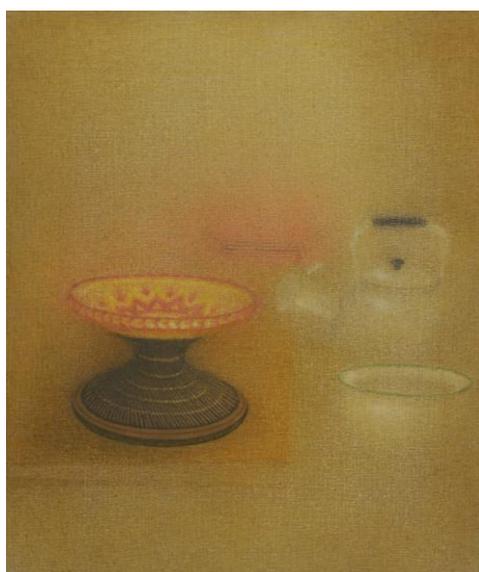

ภาพที่ 67 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 3

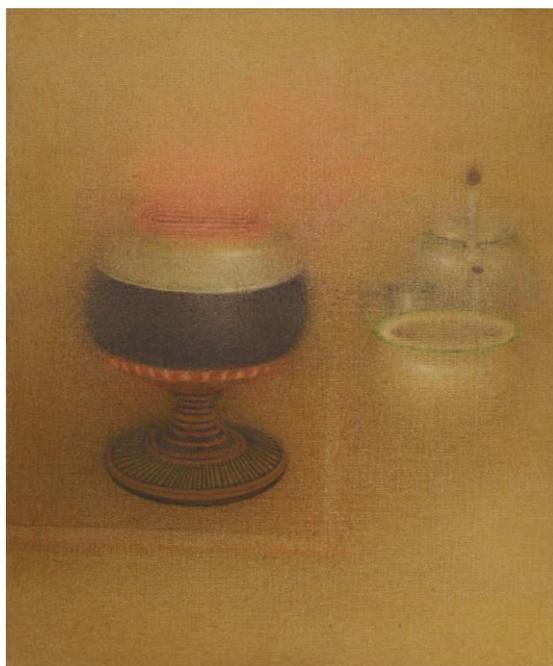
ชื่อผลงาน “สัน โดย 3”

เทคนิค สีฝุ่นบนผ้าใบ

ขนาด 25 x 30 เซนติเมตร (จำนวน 8 ชิ้น)

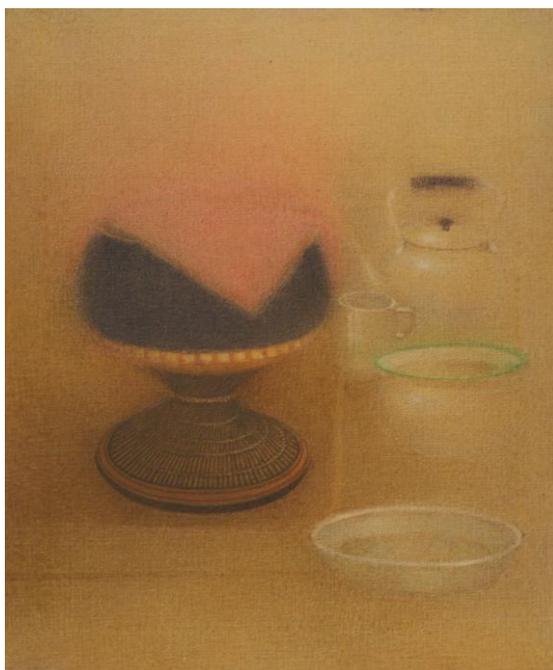
ภาพที่ 68 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 3 ชิ้นที่ 1

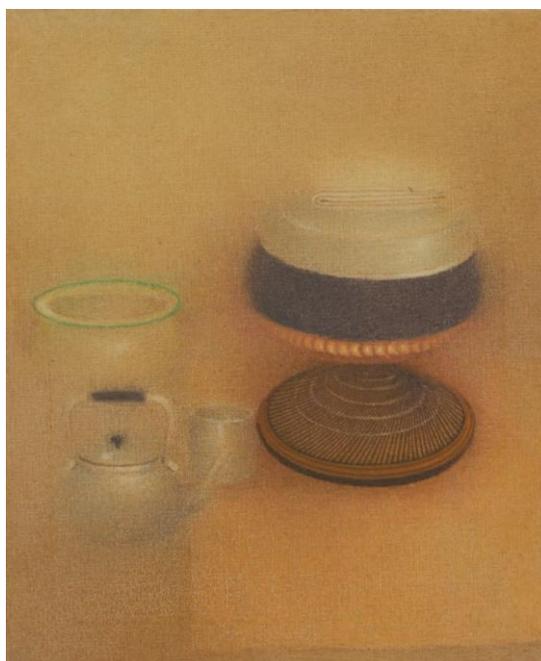
ภาพที่ 69 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 3 ชั้นที่ 2

ภาพที่ 70 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 3 ชั้นที่ 3

ภาพที่ 71 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 3 ชั้นที่ 4

ภาพที่ 72 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 3 ชั้นที่ 5

ภาพที่ 73 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 3 ชั้นที่ 6

ภาพที่ 74 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 3 ชั้นที่ 7

ภาพที่ 75 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 3 ชั้นที่ 8

ผลงานวิทยานิพนธ์ชุดที่ 3 ผลงานในชุดนี้นำเสนอความเรียบง่ายในความเป็นอยู่ ความเรียบง่ายในการฉันอาหารของพระชุกตกรรมฐาน ที่ใช้เพียงภาชนะเดียวในการฉันคือบาตร ถึงแม้จะมีความเรียบง่ายก็ตามแต่ก็มีการใช้สอยอย่างมีระเบียบแบบแผน ผลงานแต่ละชิ้นในชุดนี้จะเป็นการเขียนบาตรพระในแบบต่างๆที่แสดงการจัดเตรียมเครื่องบริขารในการฉันภัตตาหารในเวลาเช้า ผลงานชิ้นหนึ่งๆแทนพระหนึ่งรูป เน้นสื่อความหมายถึงความมีสติประจำตน ความสงบระงับ ความสันโดษ แม้ในเวลาฉันภัตตาหารก็ตาม เมื่อนำมารวมกันเป็นชุดจึงสื่อความหมายไปในทางความพร้อมเพรียงในหมู่คณะ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยงามตา ความสงบแม้ประกอบข้อวัตรอยู่เป็นหมู่มากร ผลงานในชุดนี้จึงอยู่ในบรรยากาศอ่อนช้อยสว่างแสดงแสงในยามเช้า การใช้สี พื้นที่ว่าง และพื้นผิวของผลงานเป็นละอองนุ่มนวลเพื่อสร้างจินตนาการและอารมณ์ความรู้สึก โดยที่ใช้ความพราวไว้ในบรรยากาศไม่เน้นเรื่องราวของสถานที่

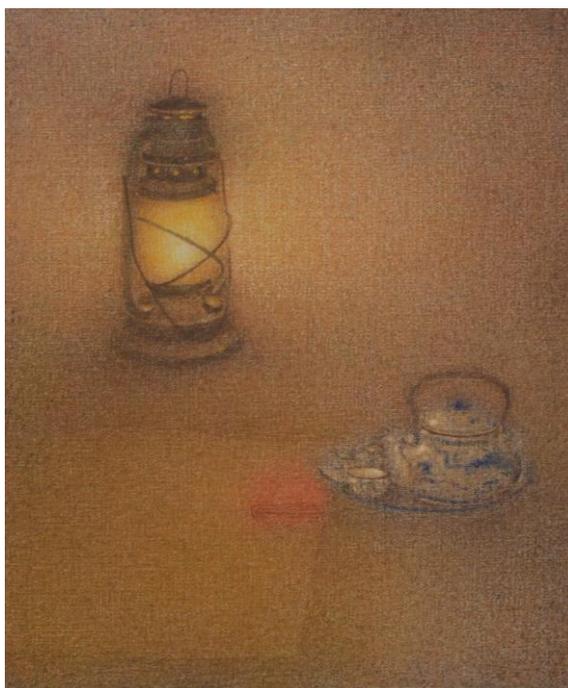

ภาพที่ 76 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 4

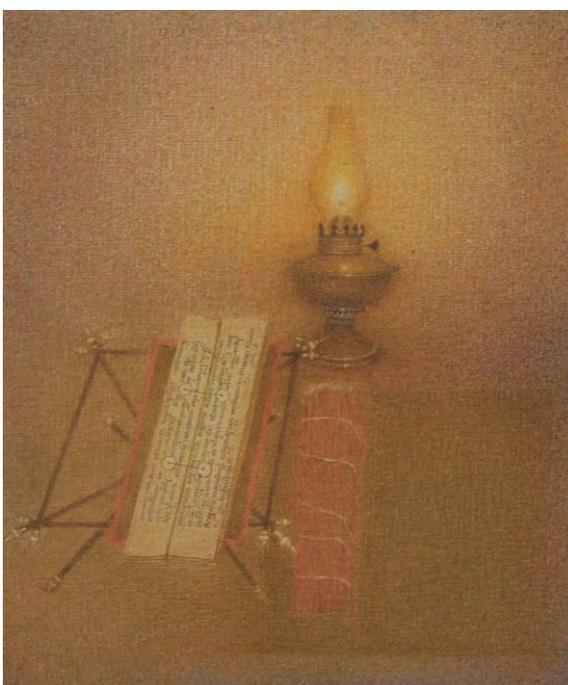
ชื่อผลงาน “สันโดษ 4”

เทคนิค สีฝุ่นบนผ้าใบ

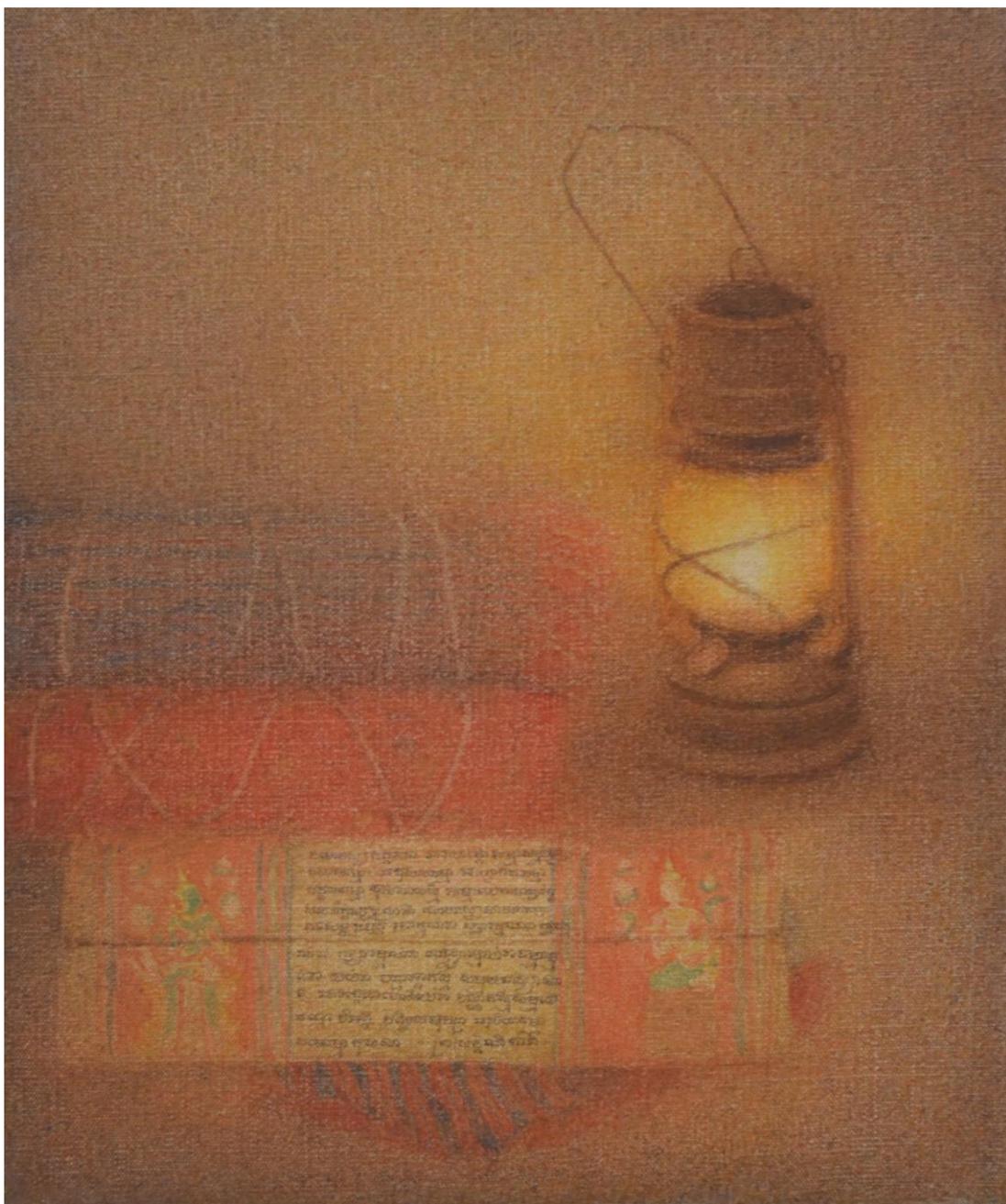
ขนาด 25 x 30 เซนติเมตร (จำนวน 6 ชิ้น)

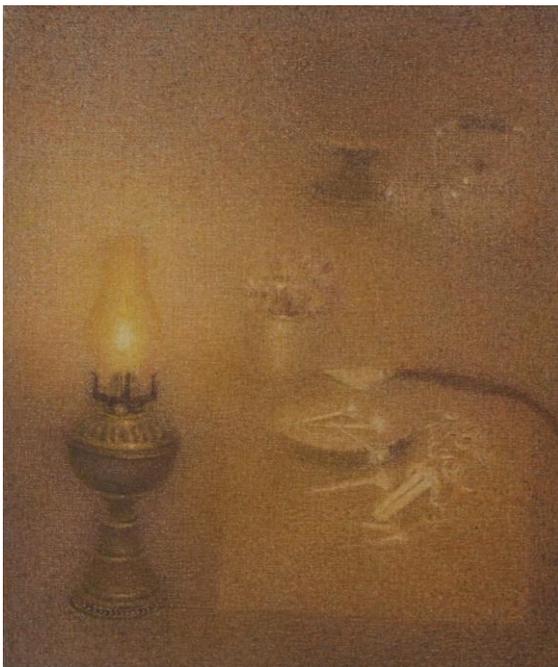
ภาพที่ 77 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 4 ชั้นที่ 1

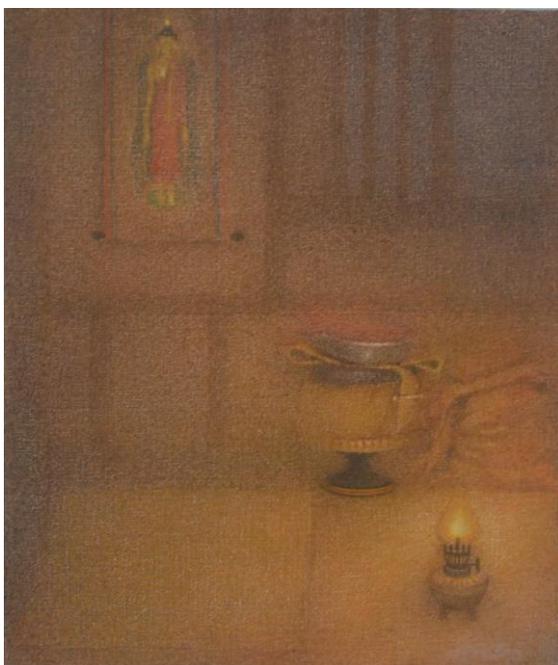
ภาพที่ 78 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 4 ชั้นที่ 3

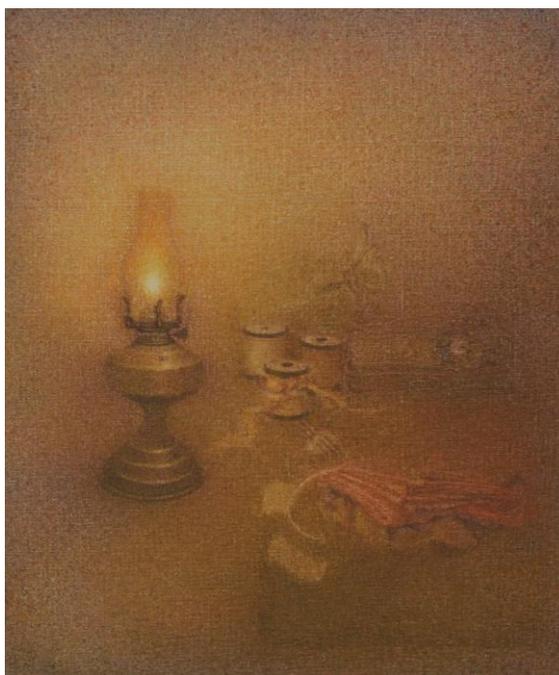
ภาพที่ 79 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 4 ชั้นที่ 2

ภาพที่ 80 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 4 ชั้นที่ 4

ภาพที่ 81 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 4 ชั้นที่ 5

ภาพที่ 82 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 4 ชั้นที่ 6

ผลงานวิทยานิพนธ์ชุดที่ 4 ผลงานในชุดนี้นำเสนอบรรยากาศจากแสงตะเกียงที่จุดขึ้นภายในกุฏิของพระครูคงกรรมฐานในยามค่ำคืนที่ว่างจากข้อวัตรภายนอก เป็นการทำวัตรปฏิบัติส่วนตัว เช่น การศึกษาพระธรรม การซ่อมแซมบริวารใช้สอยต่างๆที่ชำรุด การเตรียมของใช้ในชีวิตประจำวันในคราวต่อไป หรือการนั่งพักในความสงบ ภาพแต่ละชิ้นแสดงพื้นที่เฉพาะตน เน้นความมีสติ ปัญญา ภายในข้อวัตรปฏิบัติ ความสงบ สันโดษในแต่ละบุคคล โดยยังคงให้ความสำคัญกับเนื้อหาสาระของเครื่องบริวารต่างๆโดยไม่เน้นเรื่องราวของสถานที่ ด้วยการใช้อุบายของแสงสี พื้นผิว พื้นที่ว่าง ความนุ่มนวลพราวแว้วในบรรยากาศ ในการถ่ายทอดจินตนาการและอารมณ์ความรู้สึก

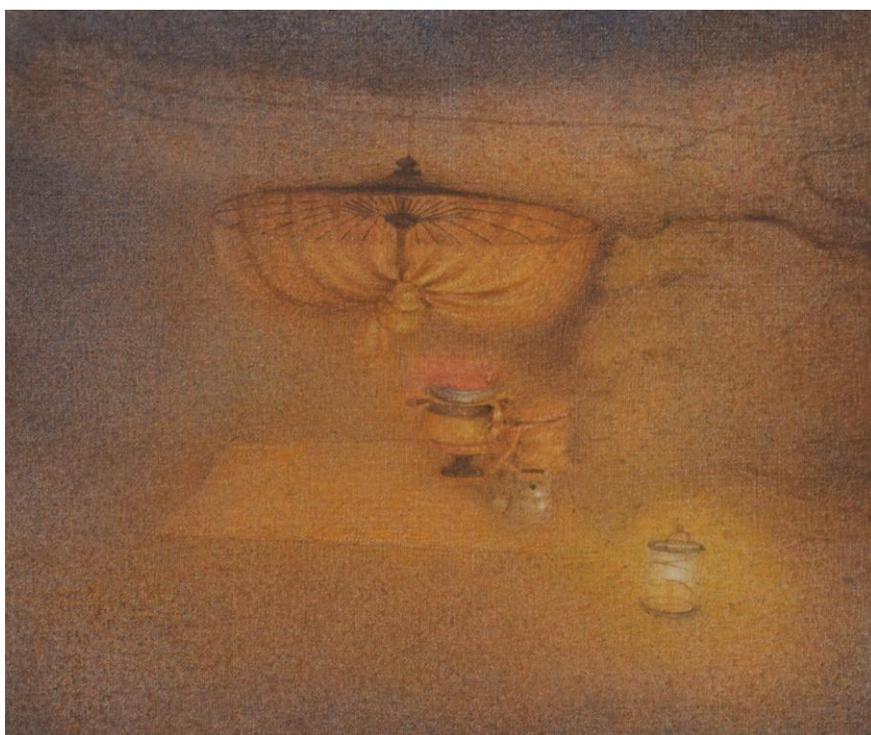

ภาพที่ 83 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 5

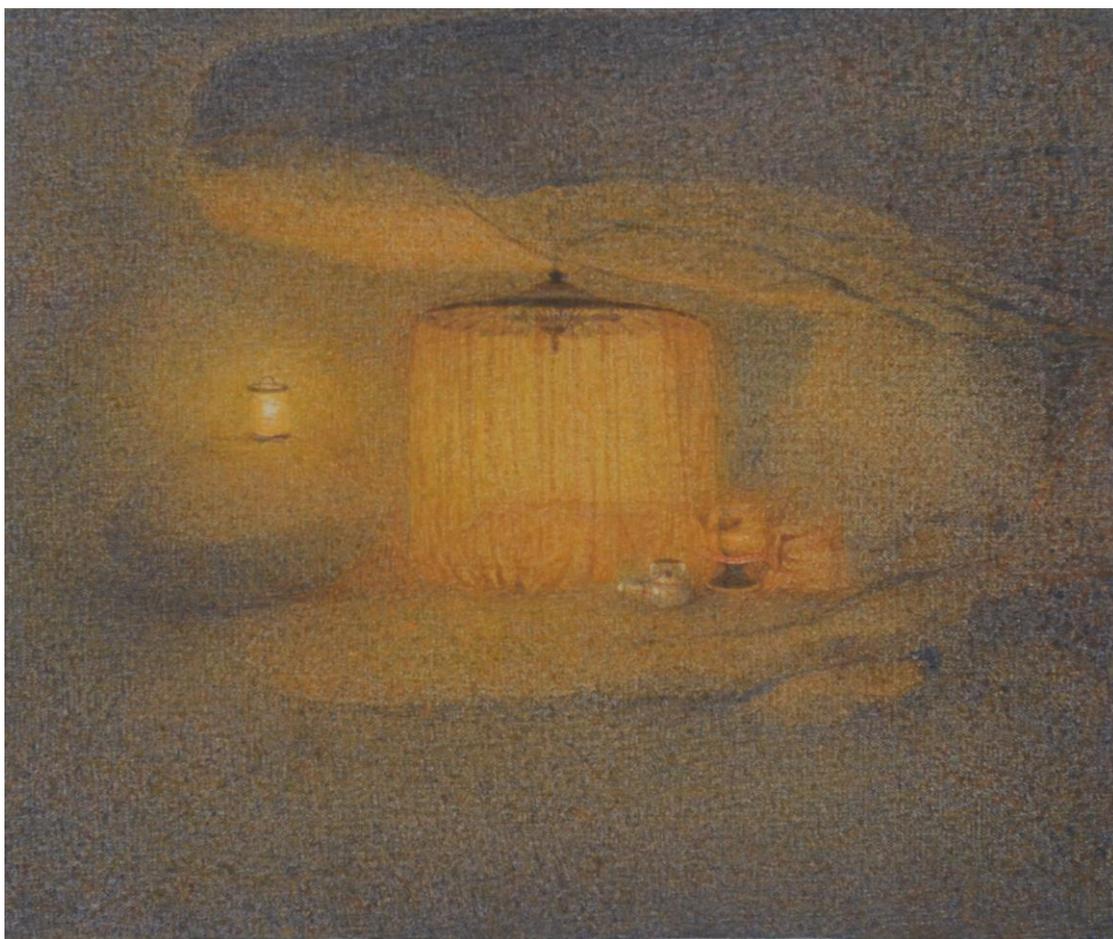
ชื่อผลงาน “สันโดษ 5”

เทคนิค สีฝุ่นบนผ้าใบ

ขนาด 25 x 30 เซนติเมตร (จำนวน 5 ชิ้น)

ภาพที่ 84 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 5 ชิ้นที่ 1

ภาพที่ 85 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 5 ชั้นที่ 2

ภาพที่ 86 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 5 ชั้นที่ 3

ภาพที่ 87 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 5 ชั้นที่ 5

ภาพที่ 88 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 5 ชั้นที่ 4

ผลงานวิทยานิพนธ์ชุดที่ 5 ผลงานในชุดนี้นำเสนอเรื่องราวของการที่ชาววงศ์ของพระกรรมฐานในที่ต่างๆอันเป็นที่ที่สงบวิเวก เช่น ป่าเขา โคนไม้ ตามถ้ำ เจียมผา เพื่อความสะดวกในการบำเพ็ญสมณธรรมตามจริตนิสัยของแต่ละบุคคล ผลงานแต่ละชิ้นใช้กลดพระและเครื่องอัฐบริวารที่จำเป็นในการสื่อความหมายถึงการไปรุดงค์ มีการจุดแสงเทียนหรือตะเกียงในเวลาทำ ความเพียร เน้นการสื่อความหมายถึงความสงบ สมาธิ ความรุ่งเรืองของปัญญา ความสันโดษ เฉพาะตน ผลงานในชุดนี้มีการวางภาพในมุมกว้าง โดยเพิ่มเรื่องราวของสถานที่เข้ามา เพื่อสื่อความหมายให้ตรงและชัดเจนตามจุดมุ่งหมาย สร้างบรรยากาศในภาพด้วยแสงสี พื้นผิว พื้นที่ว่างที่เป็นละอองนุ่มนวล เพื่อถ่ายทอดจินตนาการและอารมณ์ความรู้สึกในผลงาน

ภาพที่ 89 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 6

ชื่อผลงาน “สันโดย 6”

เทคนิค สีฝุ่นบนผ้าใบ

ขนาด 25 x 30 เซนติเมตร (จำนวน 5 ชิ้น)

ภาพที่ 90 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 6 ชิ้นที่ 1

ภาพที่ 91 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 6 ชั้นที่ 2

ภาพที่ 92 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 6 ชั้นที่ 3

ภาพที่ 93 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 6 ชั้นที่ 4

ภาพที่ 94 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 6 ชั้นที่ 5

ผลงานวิทยานิพนธ์ชุดที่ 6 ผลงานในชุดนี้นำเสนอเรื่องราวของการบำเพ็ญเพียร ในอิริยาบถ 4 คือ ยืน เดิน นั่ง นอน เน้นความสงบ สันโดษ ในการบำเพ็ญสมณธรรมของแต่ละบุคคล โดยใช้สถานที่ในการบำเพ็ญเพียรในการสื่อความหมาย โดยมีทางจงกลม แคร่ที่นั่ง หรืออาสนะที่มีผ้าปูนั่งพร้อมมุ้งกลด การจุดเทียนหรือตะเกียงเวลาทำความเพียรมาใช้ในการแสดงออกในผลงาน ตามหลักการปฏิบัติจะสามารถทำความเพียรได้ตลอดเวลา แต่ในยามค่ำคืนถือเป็นเวลาที่สงบสงัดและเหมาะแก่การทำสมาธิ จึงเลือกเวลาในยามค่ำคืนในการถ่ายทอดเป็นผลงาน ผลงานแต่ละชิ้นจะถ่ายทอดออกมาในมุมมองกว้างเพื่อแสดงเนื้อหาสาระของสถานที่ที่สอดคล้องกับแนวความคิดได้อย่างครบถ้วนชัดเจน ตลอดจนบรรยากาศแวดล้อมในผลงาน ที่ใช้แสงสี พื้นผิวพื้นที่ว่าง ที่เป็นละอองนุ่มนวล ในการถ่ายทอดจินตนาการและอารมณ์ความรู้สึก

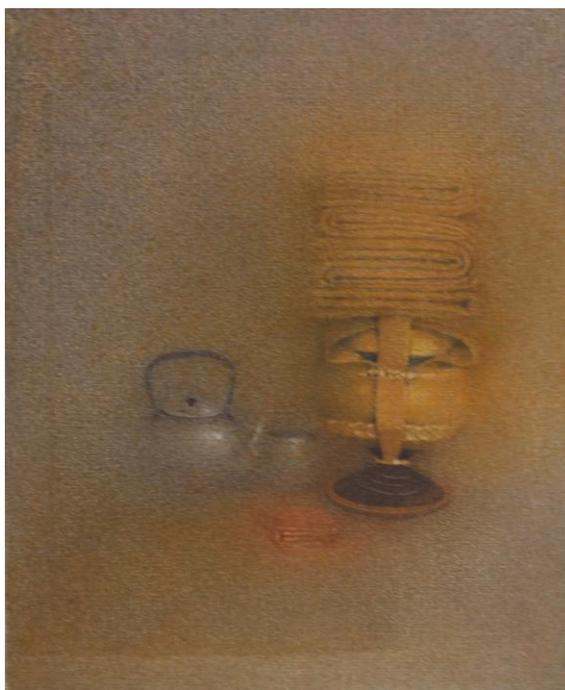

ภาพที่ 95 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 7

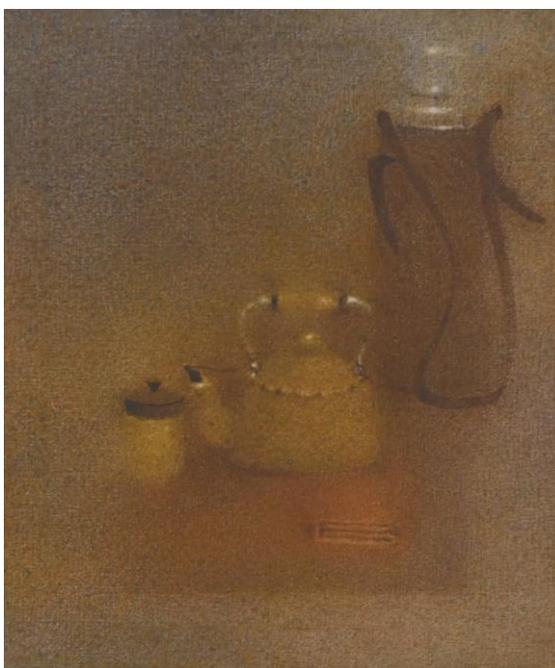
ชื่อผลงาน “สันโดษ 7”

เทคนิค สีฝุ่นบนผ้าใบ

ขนาด 25 x 30 เซนติเมตร (จำนวน 4 ชิ้น)

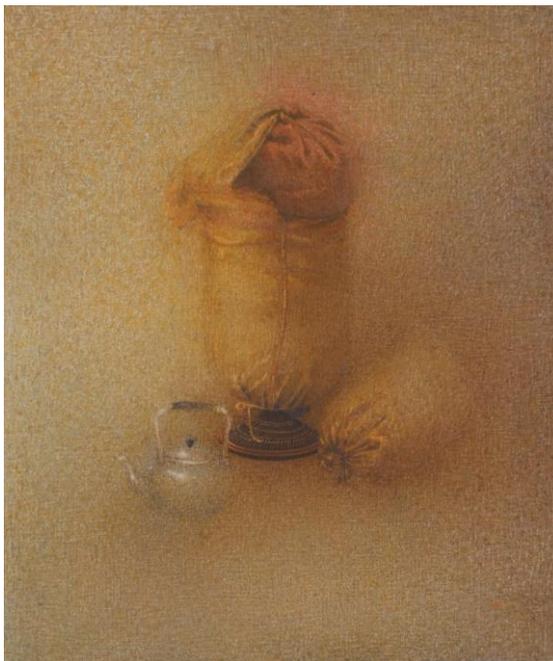
ภาพที่ 96 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 7 ชั้นที่ 1

ภาพที่ 97 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 7 ชั้นที่ 2

ภาพที่ 98 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 7 ชั้นที่ 3

ภาพที่ 99 ผลงานวิทยานิพนธ์ ชุดที่ 7 ชั้นที่ 4

ผลงานวิทยานิพนธ์ชุดที่ 7 ผลงานในชุดนี้นำเสนอเรื่องราวของเครื่องอัฐบริหารใช้สอยของพระชุกดงกรรมฐาน ที่มีความเรียบง่าย มีการใช้สอยและจัดเก็บอย่างเป็นระเบียบเน้นการแสดงเนื้อหาสาระของเครื่องอัฐบริหารโดยตรงที่สอดคล้องกับหลักธรรมคือความสันโดษ ในผลงานจะไม่เน้นการแสดงเนื้อหาสาระของสถานที่แต่จะปล่อยให้พราวไปด้วยบรรยากาศ ที่ใช้แสงสี พื้นผิวพื้นที่ว่าง ที่เป็นละอองนุ่มนวลในการถ่ายทอดจินตนาการและอารมณ์ความรู้สึกในผลงาน

ปัญหาและวิธีแก้ไข

การสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์ในชุด “สันโดษ” เป็นการสร้างสรรค์ผลงานอย่างต่อเนื่องจากผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้มีการพัฒนาปรับปรุงเพื่อให้ได้ผลงานที่ตรงตามแนวความคิด จินตนาการ และอารมณ์ความรู้สึกให้ได้มากที่สุด จึงเกิดปัญหาต่างๆในระหว่างการพัฒนาารูปแบบ เทคนิควิธีการ ซึ่งสามารถสรุปปัญหาต่างๆและวิธีการแก้ไขได้ดังนี้

ปัญหาจากการวางองค์ประกอบของภาพที่ดูขัดต่อความรู้สึก ปัญหานี้เกิดจากการใช้หลักการของทัศนียวิทยาแบบเหมือนจริงเข้ามาเกี่ยวข้องกับการใช้หลักทัศนียวิทยาแบบไทยซึ่งในบางครั้งมีการใช้ปะปนกันในภาพจึงทำให้เกิดความสับสนต่อผู้ดูซึ่งขัดตาและขัดต่อความรู้สึก ด้วยการเขียนภาพที่มีบรรยากาศห่อล้อมตัววัตถุทำให้ภาพดูสมจริงมีปริมาตรของวัตถุ ในขณะที่การวางองค์ประกอบของภาพกลับเป็นระนาบแบนแบบสองมิติซึ่งขัดกัน ดังนั้นจึงแก้ปัญหาด้วยการใช้

การปรับมุมมองของตัววัตถุให้สอดคล้องกับองค์ประกอบแวดล้อมในภาพใช้มุมมองแบบไทยคล้ายมองจากที่สูง ที่เป็นทัศนียภาพแบบเส้นขนาน หรือมุมมองด้านตรง ในบางภาพแก้ปัญหาด้วยการเขียนเพียงตัววัตถุไม่เน้นทัศนียภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นการเน้นการแสดงเรื่องราวของตัววัตถุโดยตรงตามแนวความคิดด้วย ปัญหาภาพที่ดูขัดตานั้นส่วนใหญ่มักถูกครอบคลุมด้วยบรรยากาศของสี ความพร่ามัวนุ่มนวลของน้ำหนักในภาพ ซึ่งตัวกลางเหล่านี้มีส่วนช่วยอย่างมากในการประสานทุกส่วนให้เข้ากันจนกลมกลืน

ปัญหาจากการเขียนขนาดของตัววัตถุที่ผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริง ด้วยการวางองค์ประกอบของภาพส่วนใหญ่เกิดจากจินตนาการจากประสบการณ์ที่เคยประสบมาไม่ได้เขียนขึ้นจากภาพจริงที่อยู่ตรงหน้า จึงทำให้การประกอบกันของตัววัตถุแต่ละอย่างผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริง โดยเฉพาะเมื่อไม่มีสัดส่วนความสัมพันธ์ของคนมาเปรียบเทียบ ปัญหานี้มักเกิดขึ้นในภาพที่เขียนวัตถุหลายชิ้นที่อยู่กันเป็นกลุ่ม หรือมีสถานที่แวดล้อมเข้ามาเกี่ยวข้องในภาพ ดังนั้นจึงแก้ปัญหาโดยการใช้จินตนาการวางสัดส่วนของคนเข้าไปในภาพเพื่อเทียบกับตัววัตถุในเวลาเขียน หรือใช้ข้อมูลจากวัตถุจริงมาเปรียบเทียบ

ปัญหาจากสีฝุ่นในการสร้างบรรยากาศในภาพ ส่วนใหญ่เป็นปัญหาในทางเทคนิคโดยภาพมักเป็นคราบไม่สม่ำเสมอ บางครั้งเป็นฝ้าขาวเป็นคราบ โดยเฉพาะในส่วนน้ำหนักสีเข้ม ทั้งนี้เกิดจากเทคนิคการขังน้ำสีในการสร้างบรรยากาศในภาพซึ่งส่วนใหญ่ควบคุมได้ยาก การเลือกสีฝุ่นที่นำมาใช้จึงมีผลอย่างมาก โดยสีฝุ่นต่างๆไปที่ขายตามท้องตลาดมักมีการผสมสิ่งแปลกปลอมเช่น แป้ง หรือสีย้อมผ้า ทำให้สีที่ได้มีความผิดเพี้ยนจากที่ต้องการ จึงแก้ปัญหาโดยใช้สีปาสเทล (Pastel) ที่มีคุณภาพมาผสมกาวกระถินเขียนแทนซึ่งได้ผลดี ซึ่งน้ำที่ใช้ในการผสมสีก็มีผลอย่างมากเช่นกันจากการทดลองพบว่าน้ำประปามีผลทำให้เกิดคราบขาวจึงเปลี่ยนมาใช้น้ำกรอง น้ำกลั่น หรือน้ำที่ใส่ดืมที่ผ่านการกรองแล้วแทน ซึ่งทำให้ไม่เกิดปัญหาจากคราบขาวดังกล่าว สัดส่วนในการผสมกาวกระถินก็เช่นกันถ้าผสมน้อยเกินไปจะทำให้สีหลุดเป็นฝุ่นผงและไม่ได้น้ำหนักสีดังที่ต้องการ ถ้าผสมมากเกินไปจะทำให้ภาพเป็นคราบเหนียว บรรยากาศของสีแข็งกระด้าง และสีอาจแตกร่อนได้ถ้าชั้นสีมีความหนา การแก้ปัญหาดังกล่าวเป็นการทดลองใช้เทคนิคต่างๆดังกล่าวจนเกิดความลงตัวในการเขียนภาพ

บทที่ 5

สรุป

ผลงานวิทยานิพนธ์ในหัวข้อ “สันโดษ” เป็นผลการสร้างสรรค์ที่นำเสนอวิถีแห่งความเรียบง่าย พอเพียง พอดี ในสมณวิสัย อันเป็นหลักธรรมในการดำเนินชีวิตบนเส้นทางแห่งความสงบสุขและความรุ่งเรืองแห่งปัญญาในพระพุทธศาสนา ผ่านคุณค่าของวัตถุที่เป็นเครื่องอัฐบริวารใช้สอยของพระชุกตกรรมฐานอันเรียบง่ายที่แสดงถึงอริยะประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาในวงพระพุทธศาสนา จากการสัมผัส ชาบซึ่ง ในวิถีปฏิบัตินี้ได้นำมาสู่การศึกษาค้นคว้า พัฒนาสร้างสรรค์เป็นรูปธรรม ผ่านกระบวนการทางจิตกรรมด้วยเทคนิคสีฝุ่น ที่อาศัยความงดงามจากการประสานกลมกลืนกันของบรรยากาศของสี และรูปทรงของเครื่องอัฐบริวารของพระภิกษุภายในสถานที่อัน สงบ วิเวก สบาย โดยสื่อความหมายที่เชื่อมโยงสัมพันธ์ถึงวิถีแห่งการปฏิบัติสมณธรรมของพระภิกษุ ผ่านเครื่องอัฐบริวารใช้สอยที่มีความเรียบง่าย ถ่ายทอดประสบการณ์จินตนาการ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด เพื่อสะท้อนให้เห็นถึง ความสัมพันธ์ระหว่าง จิต วัตถุ และธรรม ที่ตั้งอยู่ในความพอดี พอเพียง สันโดษ ซึ่งสามารถเกื้อหนุนให้ชีวิตพบหนทางแห่งความสงบสุข ตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ในความพอดีของแต่ละบุคคล ไม่ว่าจะเป็นพระภิกษุ หรือฆราวาสก็ตาม

การสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์อย่างเป็นขั้นเป็นตอน ทำให้สามารถวิเคราะห์และมองเห็นถึงพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของการสร้างสรรค์ผลงานที่ผ่านมาแต่ละชิ้น ซึ่งการวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนการแก้ปัญหาของผลงานแต่ละชิ้น ได้นำไปสู่การแสดงออกที่ชัดเจนทั้งด้านแนวความคิด กระบวนการสร้างสรรค์ และการสื่ออารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ต้องประกอบกันอย่างลงตัว ผลงานจึงจะบรรลุวัตถุประสงค์ และสามารถสื่อความหมายได้อย่างสมบูรณ์ อันจะเป็นแนวทางสู่กระบวนการพัฒนาในขั้นต่อ ๆ ไป

บรรณานุกรม

ชลูด นิ่มเสมอ. องค์ประกอบของศิลปะ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2542.

พระธรรมวิสุทธิมงคล (พระมหาบัว ญาณสัมปันโน). ปฏิปทาของพระธุดงค์กรรมฐาน สายพระ

อาจารย์มั่น ภูริทัตโต. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุภา, 2552.

_____. แว่นส่องธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2537.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2546.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	นาย อนุวัฒน์ ลัดดาวัลย์
วันเดือนปีเกิด	23 กุมภาพันธ์ 2527
ที่อยู่	31/43 ซอย รามคำแหง22 (จิดตานุเคราะห์) แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240
โทรศัพท์	08 2724 8327
ประวัติการศึกษา	- โรงเรียนวัดดอนทอง - โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ ฉะเชิงเทรา - ศิลปบัณฑิต (ศิลป์ไทย) เกียรตินิยมอันดับ 1 คณะจิตรกรรมประติมากรรมและ ภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร - ศิลปมหาบัณฑิต (ศิลป์ไทย) คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
เกียรติประวัติ	2548 - ร่วมเขียนภาพ จิตรกรรมประดับผนังอาคาร สนามบินสุวรรณภูมิ - ร่วมเขียนภาพปฏิทิน พุทธประวัติ บ.กนกสิน ปี พ.ศ.2549
2550	- ได้รับพระราชทานทุนภูมิพล ประเภทส่งเสริมการศึกษา - ได้รับทุนการศึกษา ส่งเสริมการสร้างสรรค์ศิลปะ มูลนิธิ ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ - รางวัลนริศรานุกิตติวงศ์ และทุนการศึกษา พร้อมเข้าเฝ้าถวายงานแด่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี - รางวัลชมเชย การประกวดศิลปกรรม “มองสิ่งผ่านศิลป์” ระดับอุดมศึกษา บริษัทบุญรอด
2552	- รางวัลที่ 3 เหรียญทองแดงบัวหลวง จิตรกรรมแนวประเพณี ครั้งที่ 31
2554	- ร่วมนำเสนอผลงานวิจัย ผลงานสร้างสรรค์ ในหัวข้อ “สัน โดษ” ในการ ประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษาศิลปากรระดับชาติ ครั้งที่ 1 - รางวัลพิเศษ การประกวดจิตรกรรมเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัว ซึ่งรางวัลผู้กันทอง

ประวัติการแสดงผลงาน

- 2548 - ร่วมแสดงผลงาน กลางแจ้ง SU FESTIVAL ณ ป้อมพระสุเมรุ
 - ร่วมแสดงผลงาน "เอกศิลป์ไทย" ภาควิชาศิลป์ไทย ณ หอศิลป์คณะจิตรกรรมฯ
 - ร่วมแสดงผลงาน กลางแจ้ง ถนนสายศิลปะ-ดนตรี มหาวิทยาลัยศิลปากร
- 2549 - ร่วมแสดงภาพ คัดลอกจิตรกรรมฝาผนัง งานวันพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ หอศิลป์มหาวิทยาลัยศิลปากร
- 2550 - ร่วมแสดงผลงาน จิตรกรรมบัวหลวง ครั้งที่ 29 ณ หอศิลป์ราชินี
- 2551 - ร่วมแสดงผลงาน จิตรกรรมบัวหลวง ครั้งที่ 30 ณ หอศิลป์ราชินี
 - ร่วมแสดงผลงานศิลปะนิพนธ์ของนักศึกษาปริญญาตรีชั้นปีสุดท้าย ปีการศึกษา 2550 ณ หอศิลป์มหาวิทยาลัยศิลปากร
- 2552 - ร่วมแสดงผลงาน วิถีแห่งความเป็นไทย ณ หอศิลป์ราชินี